

Άρης Διαμαντόπουλος
Υποστράτηγος ε.α.
Δρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Μία Αριστοτελική Πολιτεία
Επιστημονικοποίηση Πολιτικής,
η Πολιτική επί του Πραγματικού

Πειραιάς 2021

Ο Περικλής του Ξανθίππου ο Χολαργεύς (Αρχαία Αθήνα, 495 ή 494 π.Χ. – Αρχαία Αθήνα, 429 π.Χ.) ήταν αρχαίος Αθηναίος Έλληνας πολιτικός, ρήτορας και στρατηγός του 5ου αιώνα π.Χ., γνωστού και ως «Χρυσού Αιώνα», και πιο συγκεκριμένα της περιόδου μεταξύ των Περσικών Πολέμων και του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Παρατίθεται απόσπασμα από τον Επιτάφειον Λόγον του Περικλέους

37. **"Ζώμεν τω όντι υπό πολίτευμα, το οποίον δεν επιζητεί ν' αντιγράφη τους νόμους των άλλων, αλλ' είμεθα ημείς μάλλον υπόδειγμα εις τους άλλους παρά μιμηταί αυτών.** Και καλείται μεν το πολίτευμά μας δημοκρατία, λόγω του ότι η κυβέρνησις του κράτους ευρίσκεται όχι εις χείρας των ολίγων, αλλά των πολλών. Αλλά δια μεν των νόμων ασφαρίζεται εις όλους ισότης δικαιοσύνης δια τα ιδιωτικά των συμφέροντα, ενώ υπό την έποψιν της κοινής εκτιμήσεως, έκαστος πολίτης προτιμάται εις τα δημόσια αξιώματα, όχι διότι ανήκει εις ωρισμένην κοινωνικήν τάξιν, αλλά δια την προσωπικήν του αξίαν, εφόσον διακρίνεται εις κάποιον κλάδον. Ούτε, εξ άλλου, εκείνος που είναι πτωχός, ημπορεί όμως να προσφέρη υπηρεσίας εις την πόλιν, ευρίσκει εμπόδιον εις τούτο, ένεκα της κοινωνικής του αφανείας. Και όχι μόνον εις τον δημόσιον μας βίον πολιτευόμεθα με πνεύμα ελευθέριον, αλλά και εις την αναμεταξύ μας καθημερινήν επικοινωνίαν είμεθα ελεύθεροι καχυποψίας, διότι δεν αγανακτούμεν εναντίον των άλλων δι' όσα πράττουν χάριν της ευχαριστήσεώς των, ούτε προσλαμβάνομεν απέναντί των φυσιογνωμίαν σκυθρωπής αποδοκιμασίας, η οποία δεν ζημιώνει αληθώς, πληγώνει όμως. Αλλ' ενώ εις τας ιδιωτικάς μας σχέσεις αποφεύγομεν να φαινόμεθα δυσάρεστοι, εις τον δημόσιόν μας βίον αποφεύγομεν την παρανομίαν, από ευλάβειαν προ πάντων προς τας επιταγάς των εκάστοτε αρχόντων και των νόμων, εκείνων ιδίως εξ αυτών, όσοι έχουν τεθή είτε προς υπεράσπισιν των αδικουμένων, είτε, μολονότι άγραφοι, φέρουν αναμφισβήτητον όνειδος εις τους παραβάτας των.

(Θουκυδίδου Ιστορίαι. Βιβλίον Β. Άρθρον 37. Μετάφραση Ελευθέριος Βενιζέλος).

Άρης Διαμαντόπουλος
Υποστράτηγος ε.α.
Δρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Μία Αριστοτελική Πολιτεία.
Επιστημονικοποίηση Πολιτικής,
η Πολιτική επί του Πραγματικού

Στον Πολίτη με Ελεύθερη Σκέψη

Δακτυλογράφηση Τώνια Διαμαντοπούλου

Πίνακας Περιεχομένων
Μία Αριστοτελική Πολιτεία.
Επιστημονικοποίηση Πολιτικής, η Πολιτική επί του Πραγματικού

A/A	Τίτλοι Τμημάτων	Παρατηρήσεις
1.	Εισαγωγή	
2.	Σκοπός	
3.	Φιλοσοφική Ιστορία της Πολιτικής	
α.	Αρχαία Ελλάδα	
β.	Μετέπειτα Χρόνια μέχρι Σήμερα	
4.	Η Παρακμή των Κομματικών Πολιτικών Θεσμών και η Αναγέννηση της Πολιτικής από την Επιστήμη	
α.	Οι Παθογένειες των Πολιτικών Κομμάτων	
β.	Η Ιδεολογική Σύγκρουση και ο Κοινωνικός Διχασμός	
5.	Επιστημονικοποίηση Πολιτικής, η Πολιτική επί του Πραγματικού	
6.	Μία Επιστημονική Δημοκρατική Διακυβέρνηση	Η Πρόταση Εργασίας
7.	Συμπέρασμα	
8.	Επίλογος	
9.	Επιμύθιον	
10.	Σημειώσεις-Σχόλια	
11.	Προσάρτημα Ο Μύθος του Σπηλαιού του Πλάτωνος	Συγγενές (δημοσιευμένο) προς το θέμα της παρούσας εργασίας
12.	Βιογραφικό Σημείωμα Συγγραφέα	

Μία Αριστοτελική Πολιτεία. Επιστημονικοποίηση Πολιτικής, η Πολιτική επί του Πραγματικού

1. Εισαγωγή

Χάριν των πολιτών -πολίτες θεωρείται επιτυχέστερος όρος από αυτόν του λαού, διότι ο όρος πολίτης δηλώνει το ελεύθερο άτομο, αλλά συγχρόνως το υπεύθυνο εντός της ολότητας της πολιτείας και συνολικά εντός της κοινωνίας- υπάρχουν οι άρχοντες και επομένως η διακυβέρνησή τους μοναδικό σκοπό πρέπει να έχει την ευδαιμονία και την ευημερία των πολιτών.

Σκοποί όμως οι οποίοι απαραίτητως πρέπει να διέπονται μέσα από τις αρχές της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ισονομίας, της φιλίας και της ενότητας των πολιτών, όπως αυτές οι αρχές καθορίστηκαν από τους σοφούς προγόνους μας Πλάτωνα και Αριστοτέλη.

Μάλιστα ο Πλάτων **χαρακτηρίζει την πολιτική ως πρώτη των άλλων Επιστημών.**

Διότι, όπως ο ίδιος λέει, είναι η αρχή που εξουσιάζει όλες τις τέχνες και τα επαγγέλματα, φροντίζει για τους άριστους νόμους και για όλα γενικά τα θέματα, **συνυφαινοντας ορθότατα όλα αυτά σ' ένα ενιαίο ύφασμα για το καλό της πόλης**, αφού κρατά στα χέρια της όλα τα νήματα της πολιτικής ζωής και την δύναμη της εξουσίας¹.

Αυτοί οι ωραίοι σκοποί του πολιτικού ηγέτη οδηγούν την ευαισθησία του Πλάτωνος μία ολόκληρη ζωή να αναζητά την πολιτική μορφή και τη μέθοδο διακυβέρνησης της πόλης, ώστε να επιτευχθούν αυτοί όσο το δυνατόν καλύτερα, ολοκληρώνοντας το έργο του ο μαθητής του Αριστοτέλης, με την πρότασή του για την «Πολιτεία» (δημοκρατία) των Αρίστων.

Αμφότεροι οι μεγάλοι σοφοί πρόγονοί μας, **με τεχνική τη μελέτη και την διάγνωση στην πολιτική πραγματικότητα κάθε εποχής, οραματίζονταν τις αναγκαίες προσαρμοστικές μεταρρυθμίσεις της πολιτείας με τις οποίες θα εξασφάλιζαν και θα βελτίωναν την ευδαιμονία και την ευημερία των πολιτών.**

2. Σκοπός

Ακριβώς αυτός είναι και ο σκοπός της παρούσας εργασίας, με βάση τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα και των υπάρχοντων προβλημάτων της εποχής, να προσπαθήσει ν' αναδείξει μία πολιτική φιλοσοφία, η οποία να ανταποκρίνεται πρακτικά σε μία άλλη διακυβέρνηση της πολιτείας.

3. Φιλοσοφική Ιστορία της Πολιτικής

α. Αρχαία Ελλάδα

Στην αρχαία Ελλάδα η φιλοσοφική ιστορία κυρίως γράφεται από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη στους οποίους κυρίως θα αναφερθούμε στην παρούσα εργασία.

Όμως η αρχή γίνεται από την ιστορία του **Θουκυδίδη**, ο οποίος περιγράφει ως ζοφερές τις καταστροφές που επιφέρουν οι πολιτικές κομματικές συγκρούσεις. **Υποστηρίζει μάλιστα ότι θα γίνονται πάντα, όσο δεν αλλάζει η φύση του ανθρώπου, διότι τα κόμματα δεν σχηματίστηκαν για να επιδιώξουν την κοινή ωφέλεια, αλλά αντίθετα για να ικανοποιήσουν την πλεονεξία τους παρανομώντας. Προσποιούνταν, ότι υπηρετούν την πολιτεία, ενώ πραγματικά ήθελαν να ικανοποιήσουν προσωπικά συμφέροντα και αγωνίζονταν με κάθε τρόπο να νικήσουν τους αντιπάλους τους².**

Ανάλογες εικόνες περιγράφει και **ο Πλάτων στην «Πολιτεία» του**, οι οποίες μπορούν να αποδοθούν με μία μόνο φράση του: **καρκτηρίζει και αυτές τις πράξεις των κομμάτων ολοκληρωτικά ανίερες**, όταν οι άνθρωποι του ενός κόμματος καταστρέφουν τις περιουσίες και βάζουν φωτιά στα σπίτια των ανθρώπων, **τότε η Ελλάδα είναι βυθισμένη σε βαθιά αρρώστια και επομένως κανένα από τα κόμματα δεν μπορεί να πει πως έχει πατριωτισμό³.**

Αξίζει να ειπωθεί, ότι ο Πλάτων γεννήθηκε στο τρίτο έτος από την έναρξη του Πελοποννησιακού πολέμου και είναι γνωστό, ότι μετά τη λήξη αυτού στην Αθήνα υπήρχαν δύσκολες καταστάσεις και επομένως πολιτική αστάθεια.

Υπ' αυτές τις συνθήκες ο Πλάτων συντάσσει το κεφαλαιώδες πολιτικό έργο του την «Πολιτεία», προτείνοντας ως κυβερνήτη της πόλης τον **«Φιλόσοφο Βασιλιά»**, δηλαδή την αρχή του ενός αρίστου ανδρός, **έχοντας ως πρότυπο την διακυβέρνηση της πόλης από την ιστορική προσωπικότητα του Περικλή.**

Αλλά, μέσα από τον πλούτο των πολιτικών εννοιών που κατατίθενται στην «Πολιτεία» του δεν μπορεί να απουσιάσει από την παρούσα εργασία η ουσιαστικά βαρύνουσα δήλωση του Πλάτωνος:

Ότι υπάρχει το θεϊκό πολίτευμα και είναι αυτό στο οποίο επικρατεί η επιστήμη, διότι ο όρος που πρέπει να χρησιμοποιείται για να διακρίνονται τα πολιτεύματα δεν είναι ούτε οι ολίγοι ή οι πολλοί, ούτε η ελευθερία ή η βία, ούτε η φτώχεια ή ο πλούτος, αλλά η επιστήμη⁴.

Όμως ο Πλάτων υπήρξε ένας εξελικτικός πολιτικός φιλόσοφος και ανάλογα με τις πολιτικές συνθήκες της εποχής και όσο ο χρόνος

απομακρυνόταν από τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου, πρότεινε και την κατάλληλη πολιτεία του.

Μέχρι που έφθασε να συντάξει, περί το τέλος του βίου του, το έργο του «**Οι Νόμοι**», στους οποίους πράγματι κυριαρχεί η έννοια της **δημοκρατίας**, πειθαρχούντες άπαντες στους νόμους, ενώ οι άρχοντες εκλέγονταν από τους πολίτες. Πρότεινε ως θεσμό δικαιοσύνης τους «**Νομοφύλακες**» και ελεγκτικά όργανα εφαρμογής των νόμων το σώμα των «**Ευθύνων**» και τον «**Νυκτερινό Σύλλογο**».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο θεσμός της **Βουλής**, η οποία απαρτιζόταν από 360 μέλη **διαιρεμένα σε δώδεκα τμήματα**, έκαστο των οποίων ήταν 30μελές. **Σε κάθε τμήμα ανατίθετο η εξουσία επί ένα μήνα και από αυτούς ένας για κάθε ημέρα είχε την ευθύνη της διακυβέρνησης της πόλης.**

Τελικά στους «Νόμους» του Πλάτωνος ουσιαστικά κυβερνούσαν οι νόμοι και στην διακυβέρνηση της πόλης εναλλάσσοντο καθημερινά ένας άνδρας από τα μέλη της Βουλής⁵.

Ολοκληρώνεται η πολιτική φιλοσοφική ιστορία στην αρχαία Ελλάδα, με την προτεινόμενη «**Πολιτεία**» από τον Αριστοτέλη, όπως ο ίδιος ονόμασε αυτήν, προς διαχωρισμό της από την «**αμαρτωλή**» **δημοκρατία** της εποχής εκείνης.

Ο Αριστοτέλης, για την ομαλή και δίκαια λειτουργία της «Πολιτείας» του, πρότεινε κατ' αρχήν τους τρεις βασικούς πυλώνες λειτουργίας αυτής, δηλαδή την **Νομοθετική**, την **Εκτελεστική** και την **Δικαστική**, οι οποίες ασφαλώς λειτουργούσαν ουσιαστικά η μία ανεξάρτητη από την άλλη.

Ενώ παράλληλα προσδιόρισε και τις αρχές λειτουργίας της «Πολιτείας» του, όπως την **ελευθερία** έκφρασης των σκέψεων των πολιτών της, την **ισότητα** αυτών έναντι των νόμων αλλά στην οικονομική τους συμβολή για τη λειτουργία της πολιτείας (φορολογία) καθόριζε να είναι ανάλογος των οικονομικών δυνατοτήτων των πολιτών (οι πλουσιότεροι περισσότερα, οι φτωχότεροι λιγότερα).

Ενώ με έμφαση τονίζει, ότι με τη συνεχή άνοδο της μεσαιάς τάξης καταπολεμείται η κοινωνική ανισότητα. Η δε απονομή της **δικαιοσύνης** εγένετο σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους.

Επίσης υποστήριζε την καλλιέργεια της **φιλίας** μεταξύ των πολιτών, ως επίσης και την **διαλεκτικότητα προς το μέσον και το ορθόν του λόγου**, στην περίπτωση των διαφορών τους.

Τέλος ο Αριστοτέλης, με την ευέλικτη φιλοσοφική σκέψη που τον διέκρινε, συμπερασματικά δηλώνει:

Ότι το είδος της δημοκρατίας («πολιτείας») είναι ανάλογο με την πόλη και τον λαό της, αρκεί η οργάνωσή της και η

Λειτουργία των θεσμών της να αποτελούν συνδυασμό αριστοκρατίας και δημοκρατίας.

Σύμφωνα με τις παραπάνω, αλλά και απ' όσα περισσότερα εκτίθενται στο έργο του «**Πολιτικά**», ο Αριστοτέλης δικαίως χαρακτηρίζεται φιλοσοφικά ως «**Πατέρας της Δημοκρατίας**». Και μάλλον θεωρείται άδικο να γράφεται, ότι ο χαρακτηρισμός αυτός ανήκει στον σύγχρονο φιλόσοφο **Montesquieu**, χάριν του έργου του το «**Πνεύμα των Νόμων**», το οποίο είναι στο πνεύμα των «πολιτικών» του Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης ήταν τόσο πολύ αφοσιωμένος στη λειτουργία της υγιούς δημοκρατίας που υποχρεώθηκε, εκ των πραγμάτων, να καταργήσει την «Εκκλησία του Δήμου» διότι αυτή θεωρούσε, ότι λειτουργούσε ως «τυρρανία των πολλών». Ιστορικό καταστροφικό παράδειγμα αποτελεί η απόφασή της για την εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία, παρά τις φρόνιμες εισηγήσεις του Νικία αυτή να μη γίνει.

Αυτή, με λίγα λόγια υπήρξε η «Πολιτεία» του Αριστοτέλη, ως μία πρόταση προκειμένου να κρατήσει **ενωμένο το γένος των Ελλήνων**, διότι σαν γνήσιος και άριστος μαθητής του Πλάτωνος, βαθιά είχε ενστερνισθεί την άποψη αυτού, η οποία λέει:

«Ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερο κακό από αυτό (το πολίτευμα) που διασπά την κοινωνία σε πολλά κομμάτια και μεγαλύτερο αγαθό από εκείνο που την δένει μαζί και την κάνει μία»⁶.

β. Μετέπειτα χρόνοι μέχρι σήμερα

Στους μετέπειτα χρόνους της Αρχαίας Ελληνικής Πολιτικής Φιλοσοφίας γενικά θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η πολιτική φιλοσοφία τους διακατέχεται από το πνεύμα του Πλάτωνος και του Αριστοτέλη, οι οποίοι και υπήρξαν οι πρώτοι θεμελιωτές αυτής.

Έτσι, στην **Ελληνιστική Περίοδο**, αλλά και στους **Μεσαιωνικούς Χρόνους**, με κυρίαρχη την πολιτική φιλοσοφία του **Θωμά Ακινάτη**, εκφράζεται κυρίως από την αξία της προσωπικότητας του πολιτικού ηγέτη.

Στην **Αναγέννηση** επικρατεί η πολιτική φιλοσοφία του **Πλήθωνος Γεμιστού**, ο οποίος στο έργο του οι «Νόμοι» υπογραμμίζει την θεμελίωση της επιστημονικής πολιτικής, παράλληλα με την αξία της ευδαιμονίας της κοινωνίας, η οποία εδραιώνεται επί των θεσμικών αρχών.

Στον **Δέκατο Έβδομο (17^ο) αιώνα** αναπτύσσεται η φιλοσοφία του Φιλελευθερισμού των πολιτών αλλά με ηγεμόνα στην διακυβέρνηση αυτών, από τους εκπροσώπους αυτής Hobbes, Spinoza και John Locke.

Μεγάλη ανάπτυξη στην πολιτική φιλοσοφία παρατηρείται στον **Δέκατο Όγδοο (18^ο) αιώνα** με τις κυρίαρχες απόψεις, αυτές του

Montesquieu στο έργο του το «Πνεύμα των Νόμων», **στο οποίο αποδέχεται την πολιτική εξουσία ανοικτή στην επιστήμη**, την οποίαν αποτελούν οι πραγματικές εμπειρίες, τα ηθικά, τα κοινωνικά, τα νομικά και ψυχολογικά δεδομένα.

Σε ανάλογο ύφος με το «Πνεύμα των Νόμων» είναι και το έργο «Κοινωνικό Συμβόλαιο» του **Rousseau**, ως εναρμόνιση του φιλοσοφικού στοχασμού και **της επιστημονικής έρευνας**.

Στην ίδια εποχή του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού έχουμε την πολιτική φιλοσοφία **του Kant**, ο οποίος μεταφέρει τις φιλελεύθερες ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης στους πολιτικούς θεσμούς, αλλά με σαφή απόκλιση προς τη μοναρχία και με φυσιοκρατικές αντιλήψεις στις οικονομικές διαδικασίες ενώ στα κοινωνικά προβλήματα χρησιμοποιεί δεδομένα και μεθόδους από συγγενείς επιστήμες.

Τέλος, ο **Hegel** συστηματοποιεί τις αρχές του φιλελευθερισμού στα πλαίσια της μοναρχικής ιδέας.

Στον **Δέκατο Ένατο (19^{ον})** αιώνα εμφανίζονται οι κοινωνιολογικές σχολές της πολιτικής με κύριους εκπροσώπους αυτής τον **Emile Durkheim**, τον **Alexis de Tocqueville** αλλά και τον **Max Weber**, οι οποίοι σε γενικές γραμμές υποστηρίζουν, **ότι η κοινωνική πραγματικότητα και κατ' επέκταση η πολιτική πρέπει να ερευνώνται με αντικειμενικές μεθόδους των συγγενών επιστημών και όχι με την βοήθεια των θεωριών**.

Να σημειωθεί όμως, ότι εξ αυτών ο **Max Weber** δίνει ιδιαίτερη σημασία **στην αξία και στον δυναμισμό της ηγετικής προσωπικότητας**.

Ακόμα την ίδια εποχή παρουσιάζονται και οι θεωρίες του **Karl Marx** και του **Friedrich Engels**, οι οποίοι με τη θεωρία του ιστορικού υλισμού και την εξαθλίωση του προλεταριάτου, προβλέπουν την εγκατάσταση της ακρατικής κοινωνίας, οι οποίες βέβαια θεωρίες αναιρέθηκαν αφ' εαυτές στην πορεία τους.

Τέλος, την ίδια εποχή, αναπτύσσονται επιστημονικά ρεύματα και στις **Η.Π.Α.**, των οποίων οι πολιτικοί ερευνητές προσφέρουν στην πολιτική τον Θεσμό των **πολιτικών κομμάτων** ωσάν μία συνέπεια των φιλελεύθερων σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών ιδεολογιών, οι οποίες αναπτύσσονταν αυτήν την εποχή.

Ο Θεσμός αυτός των κομμάτων σήμερα έχει επικρατήσει στην πλειονότητα των ανεπτυγμένων χωρών, αλλά και σε αυτόν τον χώρο των αναπτυσσόμενων χωρών, αντιμετωπίζοντας θεωρητικά και όχι επιστημονικά την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, διάφορα από την αρχαιο-Ελληνική και την μετέπειτα πολιτική φιλοσοφία, όπως είδαμε συντόμως αυτήν ανωτέρω.

Παγιώθηκε ανά τον κόσμο ο Θεσμός των πολιτικών κομμάτων, διότι προφανώς λανθασμένα συνδέθηκε η αρχή της ελευθερίας έκφρασης

των ιδεών στο πολίτευμα της δημοκρατίας με αυτήν των κομματικών ιδεολογιών.

Στην εφαρμογή του όμως, επί χρόνια, ο θεσμός των πολιτικών κομμάτων παρουσίασε παθολογικές ασθένειες λειτουργίας της δημοκρατίας (ορισμένες από τις οποίες θα εκτεθούν στη συνέχεια), **οπότε εγείρεται θέμα ενός νέου πολιτικού «διαφωτισμού» της κοινωνίας στην εποχή μας.**

Ήδη, αυτός ο πολιτικός «διαφωτισμός» εμφανίζεται σήμερα ταυτόχρονα με την ανάπτυξη της κοινωνικής επιστήμης στην Ευρώπη, **εκφραζόμενη κατ' επέκταση ως πολιτική επιστήμη**, επί του πραγματικού, με κύριους εκφραστές τους φιλοσόφους **Jurgen Habermas, Jacques Derrida, Niklas Luhmann**, μέχρι και του δικού μας φιλοσόφου **Ευαγγέλου Μουτσοπούλου** με το σύγγραμμά του: **«Η Φιλοσοφία της Καιρικότητας»**⁷.

4. Η Παρακμή των Κομματικών Πολιτικών Θεσμών και η Αναγέννηση της Πολιτικής από την Επιστήμη

α. Οι Παθολογίες των Πολιτικών Κομμάτων

Είναι γεγονός ότι οι «καιροί και τα μυαλά» των ανθρώπων έχουν εξελιχθεί, η κοινωνία των ανθρώπων είναι συνθετότερη και αφθονότερη, η δε ανθρώπινη διάνοια, χάριν της παιδείας, έχει φωτισθεί τόσο, ώστε οι παραδοσιακοί πολιτικοί θεσμοί ν' αποδεικνύονται αποδυναμωμένοι και λιγότερο αποτελεσματικοί έναντι της σύγχρονης πνευματικής, τεχνικής και οικονομικής εξέλιξης του ανθρώπου.

Η παρακμή των πολιτικών θεσμών αρχίζει από την παρακμή των ιδεολογιών, των οποίων ιδεολογιών εκφραστές είναι τα πολιτικά κόμματα, των οποίων επίσης, ως γνωστόν, η λειτουργικότητα επηρεάζει λίγο ή πολύ όλους του πολιτικούς θεσμούς.

Σε τέτοιο μάλιστα βαθμό ώστε ο Jacques Derrida να διαπιστώσει την αποδέσμευση της πράξης από την ιδέα και την υποκατάσταση της πολιτικής από την διοικητική διαδικασία, η διολίσθηση προς την οποία θα σημαίνει και το τέλος της πολιτικής.

Οι ιδεολογίες γέννησαν τα πολιτικά κόμματα σε μια εποχή που υπήρχε έλλειψη αγαθών και η ανθρωπότητα αγωνιζόταν να βρει ευτυχέστερους τρόπους χειρισμού των ελλειπόντων αγαθών.

Η εποχή μας όμως χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των οικονομιών, ως επίσης και από την οικουμενικότητα των κοινωνιών, με συνέπεια τα προβλήματα αυτών να είναι πολυσυνθετότερα και περιπλεκόμενα, ακόμα περισσότερο σήμερα από τις τραγικές και ανατρεπτικές συνέπειες που επιφέρουν στον πλανήτη και στην οργάνωση των κοινωνιών οι κλιματολογικές αλλαγές.

Λόγω ακριβώς αυτής της μεταβολής, αποτελεί φυσική εξέλιξη η παρακμή των πολιτικών κομμάτων και η αντικατάστασή τους από τους επιστήμονες πολιτικούς ή από την επιστήμη, όπως γενικά λέγεται από τον Πλάτωνα.

Συνεπεία αυτής της παρακμιακής περιόδου, οι πολίτες γίνονται μάρτυρες των σημείων αποδυνάμωσης και δυσλειτουργίας των πολιτικών θεσμών, ορισμένα εκ των οποίων είναι:

Τα Πολιτικά Κόμματα έχουν μεν θεσμοθετηθεί συνταγματικά και έχουν αναγνωρισθεί ως απαραίτητα πολιτικά «εργαλεία» για την δημοκρατική ενεργοποίηση του λαού, πλην όμως έχουν μεταβληθεί σε χώρους ικανοποίησης και εξάρτησης ομαδικών και προσωπικών συμφερόντων.

Έτσι φθάνουμε στο αποτέλεσμα να έχουμε: «το χαρακτήρα μιας κομματικο-κρατικής δημοκρατίας, μιας δημοκρατίας δηλαδή που είναι δομημένη επάνω στα κόμματα ως μονάδων πολιτικής δράσης κι η οποία βλέπει σ' αυτά τ' απαραίτητα συστατικά στοιχεία της διαδικασίας της «πολιτικής ολοκλήρωσης», ενώ στο σύνολό τους επί το πλείστον τα κόμματα παρουσιάζουν συμπτώματα «κομματικού φέουδου» υπεραμυνόμενα του συστήματός τους.

Ενώ η δημοκρατία προσβλέπει στα πολιτικά κόμματα την πολιτική της ολοκλήρωση, τα κόμματα αποβλέπουν και αποδύονται σε αγώνες κυρίως για την εκλογική τους επιτυχία, με ωφελιμιστικό λόγο και πρακτική γι' αυτά.

Αγώνες οι οποίοι έχουν κομματικά κυριαρχήσει επί του κοινωνικού συνόλου, με αποτέλεσμα τα κόμματα να έχουν διαιρέσει τις συνειδήσεις των πολιτών, ενώ ως γνήσιος δημοκρατικός θεσμός έπρεπε ν' αποβλέπει στη φιλία και στην ενότητα των πολιτών.

Επόμενο ήταν απ' αυτούς τους αγώνες να δημιουργηθεί η πεποίθηση στη κοινή γνώμη ότι η δράση των κομμάτων δεν έχει ως αντικείμενο την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων, αλλά την εκλογικά πειστικότερη παρουσία τους.

Η πολιτική δύναμη των κομμάτων έχει υπερκεράσει ακόμα και αυτή την εδραιωμένη στις συνειδήσεις των λαών από την εποχή του Αριστοτέλη και συνταγματικά θεσμοθετημένη διάκριση των εξουσιών.

Το εκάστοτε κυβερνών κόμμα κυριαρχεί στο Κοινοβούλιο με αποτέλεσμα να επικυρώνονται από την κυβερνητική πλειοψηφία των βουλευτών ως νόμοι οι αποφάσεις της Κυβέρνησης, δηλαδή της εκτελεστικής εξουσίας, **με συνέπεια η Βουλή να αποτελεί προέκταση της εκτελεστικής εξουσίας της εκάστοτε κυβερνώσας παράταξης.**

Ενώ για τη δικαιοσύνη έχει δημιουργηθεί η εντύπωση στη κοινή γνώμη, ότι οι λειτουργοί της επηρεάζονται από την πολιτική εξουσία.

Η ευθύνη για τη «κατάπτωση» αυτή της δικαιοσύνης, προστιθέμενων και των λειτουργικών της αδυναμιών αποδίδεται στη στάση των κομμάτων, τα

οποία έχουν συνηθίσει να εξυμνούν τη δικαιοσύνη όταν η απόφαση ωφελεί τους ανθρώπους τους ή τις θέσεις τους και να την «μειώνουν» όταν διαφωνούν με την απόφαση.

Το κόμμα ενασκει αλλά και υφίσταται πιέσεις που αρχίζουν από την ηθική και οικονομική εξάρτησή τους, από ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες και φθάνουν μέχρι της παραπλάνησης της κοινής γνώμης, συνεπικουρούντων και των δημοσιογραφικών μέσων επικοινωνίας.

Το πολιτικό κόμμα συναλλάσσεται με την οικονομική «ολιγαρχία», έναντι αμοιβαίων συμφερόντων σε βάρος του δημόσιου ήθους, ενώ οι οργανωτικές δομές και επηρεασμοί του έχουν μεταφερθεί στη δημόσια διοίκηση, στα πανεπιστήμια, στον συνδικαλισμό και γενικά σε κάθε κοινωνική δραστηριότητα, με συνέπεια την αποσυνθετική τους οργάνωση και λειτουργία των θεσμών.

Το κόμμα κυριαρχεί στη κοινωνία, φέροντας τον κοινωνικό ιστό στα όριά του.

Το συνδικαλιστικό κίνημα άλλοτε λειτουργεί ως σύμμαχο προς το κόμμα που κυβερνά και άλλοτε «επαναστατεί» εναντίον του αντιφρονούντος κυβερνητικού κόμματος, ενώ έχει αναδειχθεί και ως υπερεξουσία κατά καιρούς.

Ο συνδικαλιστής, από υπεύθυνος πολίτης αγωνιστής των κοινωνικών δικαίων, έχει μετατραπεί σε «πελατειακό» αγωνιστή, του οποίου οι αγώνες όμως, εν πολλοίς, παραμένουν αναποτελεσματικοί, διότι το πεδίο των αγώνων του δεν είναι στους «δρόμους» αλλά στο Κοινοβούλιο.

Η δε δημόσια διοίκηση, παρά την τεράστια ανάπτυξή της, δεν κατόρθωσε να καταστεί αυτοδύναμη, αποκεντρωμένη και ταυτόχρονα δημόσια ελεγχόμενη, αλλ' απεναντίας και σ' αυτή απλώθηκε ο κομματικός μηχανισμός, με αποτέλεσμα να σημειώνονται ποικίλες δυσλειτουργίες συνεπεία επεμβάσεων του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος.

Δικαιώνοντας την διαπίστωση του Niklas Luhmann, ότι το κράτος στις σημερινές συνθήκες δεν λειτουργεί ως τόπος πολιτικής διαμεσολάβησης των επί μέρους κοινωνικών συμφερόντων, αλλά αποτελεί γραφειοκρατικό εξάρτημα του πολιτικού συστήματος.

Όσον αφορά το Κοινοβούλιο έχασε την παλιά του δύναμη ως πραγματικό όργανο της νομοθετικής εξουσίας και ταυτόχρονα ως όργανο κριτικής και ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας, ρόλοι οι οποίοι σήμερα εν πολλοίς έχουν υποκατασταθεί από τα δημοσιογραφικά μέσα της κοινής γνώμης.

Το Κοινοβούλιο από βήμα αποφασιστικό, έγινε βήμα επίδειξης, δηλαδή ολοένα γίνεται χώρος δεσμευμένων κομματικών βουλευτών που επικυρώνουν τις αποφάσεις, οι οποίες ήδη έχουν ληφθεί σ' επιτροπές ή κομματικές διασκέψεις, γι' αυτό και η πλήρης σχεδόν αποδυνάμωση αυτού του θεμελιώδους θεσμού της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Η νομοθετική εξουσία περνά σε μεγάλο βαθμό στη κοιμματική Κυβέρνηση και σε τελευταία ανάλυση, στους επιστημονικούς συμβούλους των κομμάτων.

Έτσι με αυτή τη διαδικασία φθάσαμε στο σημείο η **«πλειοψηφούσα κοινοβουλευτική ομάδα ν' αποτελεί τη νομοθετούσα εκτελεστική εξουσία της κυβέρνησης»**.

Ιδιαίτερα για την παρακμή των Κοινοβουλίων δεν ευθύνονται μόνο τα πολιτικά κόμματα, αλλά η αποδυνάμωσή του οφείλεται και σε άλλες αιτίες όπως:

- Η άνοδος της «τεχνοδομής».

Η πολυσυνθετότητα της κοινωνίας δημιουργεί και ανάλογα προβλήματα, των οποίων οι αποφάσεις απαιτούν ένα υψηλά επίπεδο αρμοδιότητας, πληροφόρησης και εξειδίκευσης.

Η ανάπτυξη των, ως ιδιαίτερη «τεχνοδομή» ειδημόνων και επιστημόνων συνετέλεσε γύρω από την εκτελεστική εξουσία, με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση του Κοινοβουλίου, του οποίου οι εκπρόσωποι πλέον ασκούν ατελή έλεγχο.

- Η ευρεία ανάπτυξη των δημοσιογραφικών μέσων επικοινωνίας.

Άλλοτε η δημοσιότητα των πολιτικών συνέβαινε κυρίως από το Κοινοβούλιο, σήμερα επιτυγχάνεται με τα δημοσιογραφικά μέσα επικοινωνίας (ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο κ.α.) τα οποία κατ' αυτόν τον τρόπο προβάλλουν τη προσωπικότητα και την κοιμματική κυβερνητική πολιτική απ' ευθείας στους πολίτες. Ενώ ταυτοχρόνως αυτά δρουν ανασταλτικά στην ορθή λειτουργία της δημοκρατίας της πολιτείας, διότι οικονομικά ελέγχονται από τους οικονομικά ισχυρούς παράγοντες προς ίδιον όφελος.

- Η δημιουργία ανταγωνιστικών θεσμών.

Τέλος, συνέπεια της παρακμής των Κοινοβουλίων ήταν η δημιουργία ανταγωνιστικών θεσμών (κοινοβουλευτικές επιτροπές, συνεντεύξεις, ραδιοτηλεοπτικές συζητήσεις, συνέδρια συνδικάτων και λεσχών κλπ.), των οποίων η εξέλιξη και η λειτουργία αποδυναμώνει ακόμα περισσότερο το Κοινοβούλιο.

Η εξέλιξη και η εφαρμογή μάλιστα του ηλεκτρονικού διαδικτύου είναι τόσο δυνατή, ώστε να κινδυνεύει να αντικαταστήσει το Κοινοβούλιο.

Εκτιμάται όμως ότι όση ευρεία εφαρμογή και όσο ταχύτατα αποτελέσματα κι αν έχει, δεν μπορεί να υποκαταστήσει πλήρως το ζωντανό Κοινοβούλιο.

Ως εξ αυτού δύναται να χρησιμοποιείται συμπληρωματικά στην πολιτική ως ένα άμεσο, ταχύ και αποτελεσματικό μέσον απ' ευθείας επικοινωνίας με την κοινωνία για διάφορα θέματα που αφορούν αυτή.

Τόσον όμως η εξέλιξη του ηλεκτρονικού διαδικτύου, όσο επίσης η αποτελεσματικότητα παραλλήλως των επιτροπών της βουλής και η

ανάπτυξη των άλλων ανταγωνιστικών θεσμών, **επιβάλλουν την ποιοτική και αριθμητική αναθεώρηση** σύστασης και λειτουργίας του Κοινοβουλίου.

Αλλά ο «κομματισμός» δεν έχει προσβάλλει μόνον την κυβερνώσα πλειοψηφία, αλλά και την αντιπολίτευση, η οποία, όπως έχει δείξει η ιστορική πορεία, θυσιάζει την καθαρότητα του έργου της επ' ωφελεία του κοινωνικού συνόλου, στην αποτελεσματικότητα της εκλογικής της επιτυχίας.

Ενώ καθαρός ρόλος της αντιπολίτευσης είναι ο έλεγχος της κυβέρνησης και ως εκ τούτου να διαφωτίζει άμεσα τη κοινή γνώμη και την κυβέρνηση για τα λάθη της, ως επίσης και μελλοντικά να προτείνει στους πολίτες την εναλλακτική λύση για την ειρηνική διαδοχή στην κυβέρνηση. Αντιθέτως, ως επί το πλείστον, έχει παρατηρηθεί, η αντιπολίτευση να καλλιεργεί την αδιαλλαξία, προκειμένου να εξασφαλίσει μεγαλύτερη επιτυχία στις προσεχείς εκλογές.

Η κρίση όμως του «κομματισμού» δεν άφησε άθικτα και αυτά τα ίδια τα πολιτικά κόμματα, τα οποία, προκειμένου να διατηρήσουν την ύπαρξή τους στο εσωτερικό της λειτουργίας τους, κινούνται μεταξύ της «αρχηγικής» –όπως επικράτησε να λέγεται– και της φιλελεύθερης διοίκησης.

Μια φιλελεύθερη διοίκηση αντιμετωπίζει την απειλή διάσπασης του κόμματος, μια «αρχηγική» διοίκηση διατηρεί μεν την σταθερότητα του κόμματος, πλην όμως παρουσιάζει τα συμπτώματα του συγκεντρωτισμού, τα οποία δεν επιδοκιμάζονται σε δημοκρατικά κόμματα.

Απ' όσα εκτέθηκαν αλλά και απ' όσα η καθημερινή πρακτική καταγράφει, διαπιστώνεται πλέον, ότι η κρίση των κομματικών πολιτικών θεσμών έχει ως αιτιατό επίκεντρο τον «κομματισμό», του οποίου οι ηγέτες οδηγούνται από τις μετρήσεις της κοινής γνώμης και όχι από το κοινωνικό όραμα.

Η δε κρίση των πολιτικών κομμάτων αντανακλά την κρίση των πολιτικών ιδεολογιών, οι οποίες δεν αντέχουν πλέον στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα και στην επιστημονική τους διαδοχή.

Αυτό δε που ονομάσθηκε «κομματισμός» και ο οποίος προκαλεί κοινωνική και πολιτική κρίση σε καταξιωμένους θεσμούς, δύνανται να ερμηνευθούν ως αντιδραστικές ενέργειες επιμήκυνσης του βίου των πολιτικών κομμάτων και οι οποίες συγχρόνως δηλώνουν και τη παρακμή αυτών και το τέλος τους.

Ήδη στον πνευματικό ορίζοντα προβάλλει ο επιστήμονας πολιτικός και την κομματική πολιτική διαδέχεται η επιστημονικοποίηση της πολιτικής επί του πραγματικού⁸.

β. Η Ιδεολογική Σύγκρουση και ο Κοινωνικός Διχασμός

Γίνεται λόγος για ιδεολογικές συγκρούσεις, οι οποίες προκαλούν και τον κοινωνικό διχασμό, διότι οι θεωρητικές ιδεολογίες, ως πρόταση επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων, κατέληξαν να γίνουν πολεμικό εργαλείο των πολιτικών κομμάτων προς κατάκτηση της εξουσίας.

Έτσι λοιπόν, οι κατεστημένες αυτές κομματικές συνειδήσεις έφεραν τους οπαδούς τους ακόμη και σε εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις τόσο στην Θουκυδίδια αρχαία όσο και στη σύγχρονη Ελλάδα.

Τέτοιες καταστάσεις δεν άφησαν ασυγκίνητο τον πατριώτη, φιλόσοφο Πλάτωνα, ώστε **να χαρακτηρίσει τις πράξεις αυτές ολοκληρωτικά ανίερές και ότι η Ελλάδα, σε τέτοιες εμφυλιοπολεμικές αλλά και σε δικαστικές καταστάσεις, είναι πεσμένη σε βαθιά αρρώστια και επομένως κανένα από τα κόμματα δεν μπορεί να πει πως έχει πατριωτισμό.**

Σοφά τα λόγια του Πλάτωνος, πλην όμως αυτή η διαχρονική κομματική παθογένεια, ιδιαίτερα των Ελλήνων, εγείρει επιστημονικά ερωτήματα:

Οφείλεται αυτή στην οργανική διαιρετότητα του κομματικού πολιτικού συστήματος; Η οποία έχει ως φυσική συνέπεια τον κατακερματισμό του εκλογικού σώματος, ο οποίος στη συνέχεια καλλιεργεί τον ανταγωνισμό και προκαλεί τις μεταξύ των πολιτών συγκρούσεις και τις αθέμιτες συμπεριφορές αυτών;

Ή

Οφείλεται στην διαφοροποίηση των χαρακτήρων των λαών κάθε χώρας, ανάλογα με τη γεωγραφία και το κλίμα αυτής;

Και αν ναι, **ποιος είναι ο βασικός χαρακτήρας των Ελλήνων;**

Πολλές συζητήσεις γίνονται και μελέτες έχουν γραφεί για την επίδραση της γεωγραφίας και του κλίματος μιας περιοχής στους χαρακτήρες των λαών. Μία τέτοια μελέτη περιλαμβάνεται και στο σύγγραμμα «Παγκόσμια Ιστορία» και ιδιαίτερα στα «Προλεγόμενα» του Άραβα Φιλοσόφου «Ιμπν Χαλντιούν», ο οποίος έζησε κατά τον 13^{ον}-14^{ον} αιώνα ως επί το πλείστον σε χώρες της Β. Αφρικής και ο οποίος ισχυρίζεται μεταξύ των άλλων, σύμφωνα με τα διδάγματα της Φυσιολογίας, ότι:

«Η ευθυμία και η συναισθηματικότητα των λαών του Νότου είναι αποτέλεσμα της διαστολής των πνευμάτων, ενώ ο βαρύς, ο μελαγχολικός, αλλά εργατικός και προνοητικός χαρακτήρας των ανθρώπων του Βορρά προέρχεται από την συστολή αυτών, που προκαλεί το ψύχος».

Συγχρόνως αναφέρεται και σε ποικιλία άλλων διαφορισμών που οφείλονται σε γειννίαση με τη θάλασσα και στα θαλάσσια ρεύματα,

από την διαβίωση των ανθρώπων στην πόλη και στην ύπαιθρο, από την διατροφή κλπ.

Με αυτό το πνεύμα της ανθρωπογεωγραφίας, γενικά διαχωρίζει τον πλανήτη σε επτά (7) ζώνες, στο κέντρο η τρεις (3) εύκρατες ζώνες και οι άλλες τέσσερις (4) στα δύο (2) άκρα αυτού⁹.

Σύμφωνα με το παραπάνω πνεύμα της ανθρωπογεωγραφίας του Ιμπν Χαλντούν σε μία σύντομη και συνοπτική ανατομία στην δική μας πατρίδα, την Ελλάδα, θα παρατηρήσουμε ότι:

Βρίσκεται στο Βόρειο και Ανατολικό τμήμα της Μεσογείου, που γενικά υπάγεται στην εύκρατη ζώνη, αλλά σε οριακή θέση, ανάμεσα σε δύο Ηπείρους (Ανατολής-Δύσης, αλλά και Βορρά-Νότου).

Διαθέτει ποικιλία και εναλλασσόμενες εδαφικές διαμερισματώσεις σε όρη και πεδιάδες.

Περιβρέχεται ολόγυρα από θάλασσα και, ως επί το πλείστον, επηρεάζεται από το κλίμα αυτής, αλλά και από εναλλασσόμενα και συγκρουόμενα μεταξύ τους θαλάσσια ρεύματα, ενώ παράλληλα ένα μεγάλο τμήμα της Χώρας μας αποτελείται από τα διάσπαρτα νησιά μας.

Επίσης, από πλευράς εποχών, βιώνουμε ακόμη το ευεργέτημα της εναλλαγής στην διάρκεια του έτους των τεσσάρων (4) αντιθέτων εποχών.

Αν συμπτύξουμε και συνθέσουμε διαλεκτικά όλα αυτά τα γεωγραφικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά της Πατρίδας μας, θα παρατηρήσουμε, ότι παρουσιάζουν έναν αντιθετικό, συγκρουσιακό, αλλά και εναλλασσόμενο χαρακτήρα.

Ε'... αυτή η φύση αποτυπώθηκε, κατά βάση, και στον φυσικό χαρακτήρα των Ελλήνων...!¹⁰

Με την διαμόρφωση όμως του εθνικού χαρακτήρα των λαών ασχολήθηκαν και ένας άλλος αριθμός από θεωρητικούς στοχαστές, ιστορικούς και φυσιοδίφες, με διαφοροποιούμενες μεταξύ τους απόψεις.

Με τις παραπάνω φυσιοκρατικές απόψεις διαμόρφωσης των εθνικών χαρακτήρων του Ιμπν Χαλντούν και πριν από αυτόν, παρόμοια διατυπώθηκε από τη **Σχολή του Ιπποκράτη, σύμφωνα με την οποία το φυσικό περιβάλλον διαμορφώνει τον χαρακτήρα των ανθρώπων και κατ' ακολουθίαν, των λαών.**

Διάφορος όμως της Σχολής του Ιπποκράτους υπήρξε αργότερα ο Αδαμάντιος Κοραής ο οποίος, στα «Προλεγόμενα» της δικής του έκδοσης **στο έργο του Ιπποκράτους «Περί Αέρων, Υδάτων και Τόπων»**, έκλινε υπέρ της άποψης, **ότι αμφότερα τα φυσικά (γεωγραφικά, κλιματολογικά) και τα ηθικά (ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά κλπ.) αίτια επηρεάζουν τον χαρακτήρα των ανθρώπων και των λαών.**

Άποψη με την οποία συντάχθηκε και ο **Σκώτος φιλόσοφος David Hume**.

Ενώ ο υπαρξιακός φιλόσοφος **Σαρτρ** αποδίδει στον εθνικό χαρακτήρα τον συνεχή και τον ανελέητο αγώνα επικράτησης της μίας συνείδησης επί της άλλης σ' έναν κύκλο χωρίς διέξοδο διαφυγής¹¹.

Αλλά, όπως φαίνεται και από την παρακαταθήκη, την οποία μας άφησε και ο μεγάλος σοφός πρόγονός μας, της ίδιας σύνθετης άποψης είναι και ο Αριστοτέλης, ο οποίος λέει:

«... Το γένος των Ελλήνων, καθώς βρίσκεται σε τόπους κειμένους στο μέσον εκείνων και των άλλων (Βορρά-Νότου ή Ανατολής-Δύσης), έτσι μετέχει των ιδιοτήτων αμφοτέρων, διότι και δύναμιν έχει και διάνοια και γι' αυτό και ελεύθερον είναι και άριστον πολιτικόν βίον διάγει και έχει την δύναμη να κυριαρχήσει επί πάντων, αρκεί μόνον να είναι ενωμένον»¹².

Παρακαταθήκη του Αριστοτέλη από την οποίαν διαφαίνεται καθαρά η φυσιοκρατική άποψη διαμόρφωσης του αντιθετικού χαρακτήρα των Ελλήνων, ο οποίος αρκεί μόνο να μη μετατρέπεται σε καταστροφικό από τις παθογένειες της κομματικής δημοκρατίας, όπως αυτές περιγράφονται στην δημοκρατία της «Πολιτείας» του δασκάλου του Πλάτωνος και δηλώνεται από τον ίδιο με την παραπάνω φράση του: «αρκεί μόνον να είναι ενωμένον».

Την οποίαν δημοκρατία, που περιγράφεται από τον Πλάτωνα, ο Αριστοτέλης χαρακτηρίζει ασθενική δημοκρατία και αντ' αυτού του όρου χρησιμοποιεί αυτόν της **«Πολιτείας» των αρίστων, προκειμένου το γένος των Ελλήνων να είναι ενωμένο.**

Έτσι μόνο ο **αντιθετικός εθνικός χαρακτήρας των Ελλήνων της δύναμης και της διάνοιας**, κατά τον Αριστοτέλη και της σωφροσύνης και της ανδρείας, κατά τον Πλάτωνα, θα διέπονται από τη φυσική επίσης έννοια της **συμπληρωματικότητας**, αναδεικνυόμενοι ως δημιουργικοί και ευεργετικοί παράγοντες στην κοινωνία και όχι ως διχαστικοί και καταστροφικοί. Διότι, σύμφωνα με την ψυχολογική σχολή του **Άλφρεντ Άντλερ**, όταν η δύναμη κυριαρχεί επί της διάνοιας, τότε προκύπτουν οι καταστροφικές ζηλόφθονες καταστάσεις του εγωισμού μεταξύ των ανθρώπων και ιδιαίτερα στο γένος των Ελλήνων, όπως ανωτέρω περιγράφηκε.

Μετατρέπονται όμως σε διχαστικούς και καταστροφικούς παράγοντες της κοινωνίας διότι στις συνειδήσεις των πολιτών **έχει παγιωθεί ως μία επίκτητη φύση** η ιδεοκρατική κομματική αντίληψη, η οποία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά, όπως το συλλογικό ασυνείδητο του **Καρλ Γκούσταβ Γιούνγκ**.

Στο παραπάνω πνεύμα αναπτύσσεται και η φιλοσοφία του **Νίτσε** στην δύναμη της βούλησης του ανθρώπου για επικράτηση, χάριν της

προσωπικής του ελευθερίας, ενώ απεναντίας η αποτυχία του δημιουργεί πόνο.

Αν και στο περίφημο έργο του ο **«Ζαρατούστρα»** εξυμνεί τον τύπο του «Υπερανθρώπου» προσδίδοντας σε αυτόν τα χαρακτηριστικά της «θερμής καρδιάς με ψυχρό κεφάλι».

Δηλαδή, αυτά τα ίδια χαρακτηριστικά που ο Αριστοτέλης κυρίως αποδίδει στους Έλληνες με τον συνδυασμό των χαρακτηριστικών «της δύναμης και της διάνοιας»¹³.

Αυτή η ασθενική δημοκρατία υποχρέωσε τον Πλάτωνα να αφήσει παρόμοια παρακαταθήκη, όπως αυτή την παραπάνω του Αριστοτέλη, η οποία λέει:

Δεν υπάρχει μεγαλύτερο κακό για την κοινωνία από αυτό που την διασπά και την κάνει πολλά κομμάτια και μεγαλύτερο αγαθό από αυτό που την κάνει μία¹⁴.

Αλλά ποιο είναι εκείνο το αγαθό που θα κάνει την κοινωνία πολιτικά μία, μακριά από διχασμούς και καταστροφές;

Πάλι η απάντηση δίδεται, από εκείνη την εποχή, από τον ίδιο τον Πλάτωνα, ο οποίος λέει:

‘Ότι πάνω απ’ όλα τα πολιτεύματα **είναι το θεϊκό πολίτευμα στο οποίο επικρατεί η επιστήμη**, διότι ο όρος που πρέπει να χρησιμοποιείται για να διακρίνονται τα πολιτεύματα **δεν είναι ούτε οι ολίγοι ή οι πολλοί, ούτε η ελευθερία ή η βία, ούτε η φτώχεια ή ο πλούτος, αλλά η επιστήμη**.

Και με τη σημερινή ορολογία θα μπορούσε να λεχθεί, δεν είναι ούτε η θεωρία του φιλελευθερισμού ή του σοσιαλισμού ούτε των συντηρητικών ή των προοδευτικών, ούτε της δημοκρατίας ή της απολυταρχίας, αλλά αντί αυτών να επικρατούν οι αρχές της επιστήμης του δέοντος επί του πραγματικού.

Εξ’ άλλου η πρόταση του Πλάτωνος, για την εφαρμογή των αρχών της επιστήμης στην πολιτική, είναι σύμφωνη με τις φιλοσοφικές απόψεις του **Χέγκελ** στην ιστορική πορεία του πνεύματος, ότι **«οι αντιθέσεις διαλεκτικά πρέπει να συντίθενται σε θέση ανώτερη από τις αντιθέσεις»**.

Ανώτερη δεν είναι η επιστήμη από τις αντιθέσεις των ιδεολογικών θεωριών στην πολιτική;

Μάλιστα ο Χέγκελ, σε αυτήν την διαλεκτική εξέλιξη των κοινωνιών, αναγνωρίζει τον κοσμοϊστορικό ρόλο των προσωπικοτήτων¹⁵.

Τελικά ο εθνικός χαρακτήρας των Ελλήνων δεν οφείλεται μόνο στο αντιθετικό φυσικό περιβάλλον, αλλά είναι και εντός της φύσης του ίδιου του ανθρώπου στην καθολικότητά της. Όπως και αν είναι όμως τα πράγματα, είτε οφείλεται στο φυσικό περιβάλλον είτε σε αυτήν την ίδια αντιθετική φύση του κάθε ανθρώπου, αυτές όμως οι αντιθετικές, θεωρητικές πολιτικές οξύνουν ακόμα περισσότερο την φυσική

υπάρχουσα εναντιότητα. Γι' αυτόν και μόνο τον λόγο επιβάλλεται το πολιτικό σύστημα να εκφρασθεί από την επιστημονικοποίηση της πολιτικής, επί του δέοντος πραγματικού. Αλλά παραμένει το ερώτημα, ποια μπορεί να είναι αυτή η επιστήμη στην πολιτική;

5. Επιστημονικοποίηση της Πολιτικής. Η Πολιτική επί του Πραγματικού

Αν και ο Πλάτων, στο έργο του «Πολιτικός» έχει εντάξει την **πολιτική στην πρώτη των επιστημών**, εν τούτοις, μέχρι σήμερα δεν έχει εξελιχθεί εννοιολογικά ως επιστήμη, παρά την ραγδαία πρόοδο των άλλων επιστημών (Φυσική, Μαθηματικά, Βιολογία, Κοινωνιολογία, Ψυχολογία, Οικονομία κλπ.).

Αυτή η αδυναμία της πολιτικής να εξελιχθεί σε επιστήμη δύναται να αποδοθεί στις ελλείψεις έρευνες σε αριθμό και έκταση, αλλά και **διότι οι πολιτικοί ερευνητές δεν μπορούν ν' απαλλαγούν, ως επί το πλείστον, αφ' ενός αυτοί οι ίδιοι από την κατεστημένη ιδεοληπτική κομματική τους συνείδηση**, ή από τις προκαταλήψεις των «ειδώλων», όπως χαρακτηρίζει αυτά τα φαινόμενα ο φιλόσοφος **Φράνσις Μπεϊκον**. Ως επίσης και από την επίδρασή τους ομοίως **από το είδωλο του ιδεοκομματικού περιγυρού της κοινωνίας, στην οποία ο ιδεοκομματισμός έχει εγκατασταθεί και σε αυτήν, ως οργανική πλέον ασθένεια**.

Ενώ, απεναντίας, η δύναμη των διανοουμένων, σύμφωνα με τα δεδομένα της κοινωνιολογίας, έχει μεγάλη συνεισφορά στις μεγάλες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές, **εφ' όσον αποστραφούν το ισχύον πολιτικό σύστημα**.

Ασφαλώς η μεθοδολογία έρευνας κάθε επιστήμης δεν αρκείται μόνον στην υπαρξιακή διαπίστωση ενός πράγματος ή κάποιας ενέργειας, αλλά ερμηνεύει και πώς έγινε ή μπορεί να παραχθεί υπό ορισμένους όρους ή τουλάχιστον με την πιθανολόγηση αναλόγων αποτελεσμάτων και στο μέλλον ή με ανάλογες συνθήκες να επαναλαμβάνονται.

Πλην όμως πρέπει να σημειωθεί, ότι αριθμός επιστημών έχουν αναπτυχθεί αρκούμενοι σε εμπειρικούς νόμους για να εξηγήσουν ορισμένα φαινόμενα. Τέτοιες επιστήμες είναι η Μετεωρολογία, η Σεισμολογία, η Στατιστική, οι Σφυγμομετρήσεις κλπ.

Στην ανάπτυξη όμως της Πολιτικής, ως επιστήμης, υπεισέρχονται ως προϋποθέσεις η μεταβλητότητα του ανθρώπινου παράγοντα, αλλά και η ανθρώπινη αντίληψη των πολιτικών πραγμάτων και ενεργειών, όπως ανωτέρω εξετάθη αυτό το θέμα.

Μετά από αυτά τα λίγα, τα οποία αναφέρθηκαν για τις προϋποθέσεις ανάπτυξης των επιστημών, **πώς είναι δυνατόν η Πολιτική να εξελιχθεί σε επιστήμη, όπως οραματίστηκε αυτή τόσο ο**

Πλάτων όσο και ο Αριστοτέλης, προκειμένου ν' απαλλάξουν την τότε κοινωνία από την παθογένεια ου πολιτικού κομματισμού;

Η ίδια απάντηση, που έδωσαν τότε ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης, ισχύει και σήμερα για την επιστημονικοποίηση της πολιτικής, παρ' όλες τις δυσκολίες, όπως ανωτέρω αναφέρθηκαν αυτές.

Αν και σήμερα, στη συνολική έννοια της πολιτικής στην πράξη, **αυτή έχει εγκολπωθεί μέρη από το πλείστον των αναπτυχθεισών επιστημών.**

Με αποτέλεσμα, εκ των πραγμάτων, **η θεωρητική ιδεοληψία των πολιτικών κομμάτων να αποσβένεται και προοδευτικά να εκτοπίζεται από τις διευρυμένες ανάγκες και τα πολυσύνθετα προβλήματα της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, τα οποία μόνο με την επιστημονική αντίληψη μπορούν να αντιμετωπισθούν.**

Σήμερα, προς αυτήν την κατεύθυνση, της επιστημονικοποίησης της πολιτικής, του δέοντος επί του πραγματικού, αναπτύχθησαν και οι σύγχρονες Φιλοσοφικές σχολές οι οποίες, σε γενικές γραμμές, υποστηρίζουν:

Ο **Jurgen Habermas** εγείρει την επιστημολογική απαίτηση να είναι η θεωρητική συνείδηση της εποχής μας στον βαθμό που να είναι σε θέση να υποδείξει γενικούς καθολικούς δεσμευτικούς κανόνες της αμοιβαίας συνεννόησης και συνεργασίας μεταξύ των ανθρώπων.

Επίσης συμπληρώνει, ότι **η αλήθεια δεν αρκεί μόνον για να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αλλά η γλώσσα να έχει και επιστημολογική ανταπόκριση επικοινωνιακής δράσης.**

Ο **Niklas Luhmann**, υποστηρίζει, ότι **το πραγματικό γίνεσθαι υπαγορεύεται από τις λειτουργίες των διαφοροποιημένων κοινωνικών ομάδων** που η καθεμία δρα ως άλλο αυτοποιητικό κοινωνικό σύστημα.

Ως εξ' αυτών των απόψεων ασκεί κριτική στην ισχύουσα πολιτική κυβέρνηση-αντιπολίτευση, που λειτουργεί με επικοινωνιακό μέσο την εξουσία για λογαριασμό του κράτους, ενώ η καθαυτή κριτική δεν αποτελεί την ιθύνουσα κοινωνική δύναμη.

Τέλος, ο **Jacques Derrida λέει**, ότι στις ημέρες μας παρατηρείται μία «υποχώρηση» της πολιτικής και το νεωτερικό «παράδειγμα» της πολιτικής του Διαφωτισμού έχει χρέος να αναλύσει τη ρευστή νέα πραγματικότητα και να αποκαθιστά μία νέα ισορροπία μεταξύ θεωρίας και πράξης.

Με άλλα λόγια ο **Derrida** αποβλέπει στην «αποδόμηση» και στο «παράδειγμα» της νεώτερης πολιτικής και στοχεύει, από επιστημονική άποψη στην αποκατάσταση μίας θετικής διαμεσολάβησης ανάμεσα στην έννοια και στο πράγμα. **Διότι** δεν

μπορεί η έννοια να λειτουργεί ως μηχανισμός ελέγχου και υποταγής του πράγματος στο εννοιολογικό πρόγραμμα του υποκειμενοκεντρικού λόγου¹⁶.

Αλλά στην ίδια κατεύθυνση αναπτύχθηκε και η Ελληνική Φιλοσοφική διάνοηση με τους εξής κυρίως εκπροσώπους της:

Όπως του **Κωνσταντίνου Τσάτσου**, ο οποίος υποστήριζε, ότι ο πολιτικός είναι το ικανό εκείνο υποκείμενο το οποίον οραματίζεται, σχεδιάζει και επιδιώκει σταθερά, με προτεραιότητες, τους γενικούς σκοπούς **του κοινωνικού συνόλου, ιδίως ενός ολοκλήρου λαού, εντός των χρονικά πραγματικών δεδομένων.**

Ενώ τέλος, εκφράζει την ευχή και την ελπίδα, να πάσουν σήμερα οι φιλόσοφοι και οι θεωρητικοί της πολιτικής να θέλουν να επιβάλουν στην πράξη στην πολιτική ζωή **προκατασκευασμένες θεωρίες, που αγνοούν την απειρότητα των διαρκώς εξελισσομένων γεγονότων**, νομίζοντας πως με ένα διανοητικό κατασκεύασμα μπορεί να συνδεθεί ο οποιοσδήποτε ύπατος γ' αυτούς σκοπός με την αμείλικτη ρευστότητα των πραγμάτων.

Στο ίδιο ακριβώς πνεύμα και ο επίσης σύγχρονος Έλληνας Φιλόσοφος **Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος**, ο οποίος καταλήγει στο συμπέρασμα, **ότι η πολιτική είναι έκδηλα πρακτική από τη φύση της, διότι ασχολείται στην πραξιολογία με τα θέματα της κοινωνίας, δηλαδή με το «δέον και το δυνατόν γενέσθαι» των πράξεών της.**

Αλλά θεωρεί απαραίτητο παράγοντα στην πραξιολογία αυτή τον χρόνο και την αέναη επαγρύπνηση στην πολύπτυχη και ευμετάβλητη πραγματικότητα της κοινωνίας.

Ενώ, από τον **Δημήτριον Μάρκη** τίθεται ευθέως θέμα για **το τέλος της πολιτικής θεωρίας από την επιστημονικοποίηση της πολιτικής**, η οποία όμως θα συνδέεται με την ενέργεια, σε πρακτικό επίπεδο **της ηθικής και των δημοκρατικών αξιών και αρχών.**

Η επιστημονικοποίηση της πολιτικής όμως δεν συνεπάγεται και το τέλος της Φιλοσοφίας, διότι πάντα θα υπάρχει ο διαλεκτικός διάλογος του νου με την επιστήμη (και την πραγματικότητα, ώστε να υπάρχει μία συνέχεια προόδου της πολιτικής πράξης)¹⁷.

Τέλος, ολοκληρώνεται αυτό το κεφάλαιο της Φιλοσοφίας της Πολιτικής στην πράξη με τον «Φιλόσοφο της Καιρικότητας» **Ευάγγελο Μουτσόπουλο**, ο οποίος, στο περισιπούδατο και περίφημο έργο του «Φιλοσοφία της Καιρικότητας», **προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην προσαρμογή της συνείδησης πολιτικών και πολιτών στην εκάστοτε πραγματικότητα των καιρών.**

Αυτή όμως η επικαιροποιημένη και πολυδιάστατη πραγματικότητα γίνεται συνειδησιακή προθετικότητα εκ μέρους των αποδεκτών της,

όταν είναι συντονισμένη με τη φύση της συνείδησης εκάστης υποκειμένης προσωπικότητας.

Αλλά, επίσης στο ίδιο έργο προσδίδεται έμφαση και **στην ευελιξία της συνείδησης**, της υποκειμένης προσωπικότητας, ώστε την ασυνέχεια του χωρο-χρόνου των καιρών να την αναδομεί σε κοσμική συνέχεια, αρκεί **να αντιλαμβάνεται αυτήν την ασυνέχεια και να δύναται να προσαρμοσθεί στη νέα αυτή φάση της κοσμικής συνέχειας.**

Αυτή όμως η ευελιξία της συνείδησης αναδόμησης της καλυμμένης από την πλάνη πραγματικότητας, **προϋποθέτει της απελευθέρωση της συνείδησης από την κατεστημένη προκατάληψη των καιρών.**

Η δε απελευθέρωση της συνείδησης επιτυγχάνεται όταν τεθούν υπό αίρεση οι υπάρχουσες πληροφορίες και αναζητηθούν το αληθέστερο, το ωφελιμότερο και το πραγματικότερο, με ενόραση και σύνθεση του μέλλοντος, με επιστημονική μεθοδολογία, διαπνεύσιμη από ήθος ειλικρίνειας, τιμιότητας και θάρρους, ώστε να μετατραπεί σ' ένα πραγματικό «υπέρ-είναι» της υπάρχουσας κοινωνίας.

Έστω και αν χρειασθεί, οι καινούργιες προοδευτικές αντιλήψεις της πραγματικότητας προσκρούουν στις κατεστημένες συνειδήσεις, χάριν διατήρησης της σταθερότητας και των ισχυουσών αξιών και ηθικής, οι οποίες όμως πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν για την εγκατάσταση της καινούργιας συνείδησης¹⁸.

Αν και ο Φιλόσοφος Ευάγγελος Μουτσόπουλος θέτει την αναγκαιότητα των μεταρρυθμίσεων (ή αλλαγών ή προσαρμογών) σ' ένα καθολικότερο πλαίσιο των πολιτικών και των κοινωνικών θεσμών, με κυρίαρχη θέση την ανθρώπινη συνείδηση, στην πραγματικότητα των καιρών (και εδώ ακριβώς έγκειται η αξία του έργου του «η Φιλοσοφία της Καιρικότητας»), εν τούτοις επιτρέπει το συμπέρασμα, **ότι όλοι αναφερθέντες σημερινοί φιλόσοφοι θεωρούν ως αναγκαία την επιστημονικοποίηση της πολιτικής στην πραγματικότητα του καιρού μας.**

Προκειμένου η κοινωνία μας να θεραπευθεί από τις παθογένειες του διχασμού και της διαφθοράς που έχουν εγκατασταθεί παγιωμένες στις συνειδήσεις των πολιτών, εξ' αιτίας της ιδεολογικής κομματικής πολιτικής που έχει επικρατήσει στην εποχή μας.

Αξίζει όμως να σημειωθεί, ότι και οι σημερινοί Φιλόσοφοι της πολιτικής επανατοποθετούν την έννοια και τις αρχές της ορθής δημοκρατίας, εκεί που είχαν θέσει αυτήν, πάλι για τους ίδιους λόγους στην εποχή τους, τόσο ο Πλάτων, που θεωρεί **την επιστήμη ως «θεϊκό» πολίτευμα**, όσο και ο Αριστοτέλης, ο οποίος χαρακτηρίζει **ως άριστο πολίτευμα εκείνο το οποίο θα εξασφαλίσει στην πόλη την ευδαιμονία και τον ειρηνικό**

πολιτικό βίο και αυτό είναι η επιστήμη με τη θέληση των πολιτών¹⁹.

Αναγκαία λοιπόν η μεγάλη μεταρρύθμιση της επιστημονικοποίησης της πολιτικής μας στη σημερινή πραγματικότητα, **ασφαλώς λόγω εξέλιξης αυτών των ιδίων των επιστημών**, αλλά και **λόγω των συνεχών αλλαγών της οικουμενικής πραγματικότητας, αλλά και των πολυσύνθετων προβλημάτων της κοινωνίας.**

Είναι επιτακτική αυτή η προσαρμογή στην επιστημονικοποίηση της πολιτικής μας διότι, όπως λέει και ο ιστορικός φυσιοδίφης **Κάρολος Δαρβίνος, οργανισμοί που δεν προσαρμόζονται πεθαίνουν και απεναντίας εξελίσσονται προοδευτικά αυτοί οι οργανισμοί που έχουν την ικανότητα να προσαρμόζονται στις αλλαγές²⁰.**

Αλλά γεννάται το ερώτημα πώς μπορούν να γίνουν αυτές οι μεγάλες πολιτικές αλλαγές;

Όμως, όσο και αν κρίνονται ιστορικά αναγκαίες οι αλλαγές ή οι προσαρμογές στις συνθήκες των καιρών για την ομαλή και την προοδευτική πορεία της πολιτικής και ευρύτερα της κοινωνίας, τόση δυσκολία συναντά η εφαρμογή στην καθολικότητά της.

Για τον σκοπό αυτόν έχουν διατυπωθεί δύο κύριες σχολές τεχνικής. Είναι αυτή που επιδιώκει οι αλλαγές (ή μεταρρυθμίσεις ή προσαρμογές) **να γίνονται όσο το δυνατόν ταχύτερα και η άλλη που υποστηρίζει την βαθμιαία αλλαγή.**

Η πρώτη σχολή της τεχνικής των αλλαγών αποβλέπει στην **άμεση αντιμετώπιση των τυχόν αντιδράσεων των πολιτών**, λόγω του ψυχολογικού κατεστημένου αυτών αλλά και αυτών των οποίων θίγονται τα συμφέροντα, συνεπεία της πολιτικής αλλαγής, **ώστε να μη δοθεί περισσότερος χρόνος αντιδράσεων στην προσαρμογή των πολιτών στη νέα πραγματικότητα.**

Μία τέτοιας μορφής μεταρρύθμιση εκτιμάται, ότι συνέστησε ο **Πλάτων**, σε επιστολή του με οδηγίες της τεχνικής αυτής, προς τον τύραννο των Συρακουσών **Διόνυσο τον Α'**, να προέλθει αυτή από την ίδιο, που κατέχει ήδη την εξουσία, ώστε ο γιός του και διάδοχός του **Διόνυσος ο Β'** να διοικήσει ομαλά και δημοκρατικά την πόλη. Αυτής της μορφής μεταρρύθμισης, αλλά με τον δικό του τρόπο, συνιστά και ο **Νικόλα Μακιαβέλλι** στο έργο του «**ο Ηγεμών**».

Η άλλη σχολή της βαθμιαίας αλλαγής, οι υποστηρικτές αυτής δέχονται, ότι οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνονται βαθμιαία, **ώστε να αφομοιώνονται και να γίνονται αποδεκτές από τους πολίτες** και επί πλέον **να δίδεται η δυνατότητα αναπροσαρμογής στην πολιτεία**, ώστε έτσι να αποφεύγονται οι κοινωνικές αντιδράσεις και ταραχές εξ' αιτίας αυτών.

Ένα σημαντικό εργαλείο για την τεχνική της βαθμιαίας αλλαγής αποτελεί η **παιδεία** και μάλιστα ιδιαίτερα όπως αυτή παρουσιάζεται

από το **Στωϊκό Φιλόσοφο Επίκτητο**, περιλαμβάνουσα τρία επίπεδα:

Το πρώτο επίπεδο αποβλέπει ο μαθητής να αποκτήσει έναν σταθερό προσανατολισμό στα εξωτερικά ερεθίσματα «επ' αγαθώ» αυτού του ιδίου, αλλά και της πόλης.

Το δεύτερο επίπεδο επιδιώκει ο μαθητής να αποκτήσει την αρμόζουσα κοινωνική προσωπικότητα στις διανθρώπινες σχέσεις του. Και το **τρίτο και τελευταίο επίπεδο** στοχεύει να αναπτύξει τη λογική κρίση στην προσωπικότητα του μαθητή-πολίτη.

Τελικά όμως υποστηρίζεται, **ότι στην οποιαδήποτε ρυθμού μεταρρύθμιση ενδείκνυται όπως αυτή ακολουθήσει την εξής διαδικασία:**

- Κατ' αρχάς διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, τα οποία μέρη ασφαλώς διαπνέονται από αμοιβαίο ενδιαφέρον και πίστη για την μεταρρύθμιση.
- Κατά δεύτερο λόγο, να υπάρχει πρόταση υποκατάστατης λύσης ενός μεταρρυθμιζόμενου θέματος.
- Τρίτο να εγκατασταθεί, να λειτουργήσει και να παγιωθεί η νέα μεταρρύθμιση.
- Όλες οι διαδικασίες απαιτούν συνεχή έλεγχο, καθόσον προκύπτουν παρεμβάσεις για διορθώσεις, ενώ ταυτόχρονα έχουν ανάγκη Ψυχολογικής υποστήριξης προς αποδοχή της νέας μεταρρύθμισης.

Συμπερασματικά, κάθε μεταρρύθμιση απαιτεί έναν σοφό και τολμηρό ηγέτη και μία κοινωνία με μορφωμένο πληθυσμό, της οποίας οι πολίτες να κατανοούν την ανάγκη αυτής και ν' αγαπούν την ευημερία τους και την ευδαιμονία τους, ώστε με νόμο η μεταρρύθμιση να εγκαθίσταται στην κοινωνία²¹.

6. Μία Επιστημονική Δημοκρατική Διακυβέρνηση

Με αυτά τα δεδομένα, η παρούσα εποχή απαιτεί και την επιστημονικοποίηση της πολιτικής, εντός των πλαισίων της ηθικής και των δημοκρατικών αξιών και αρχών, αντανακλώμενα στο κοινωνικό γίγνεσθαι. **Η οποία μπορεί, κατά τη γνώμη μας, να επιτευχθεί με την επανατοποθέτηση της αριστοτελικής δημοκρατικής αρχής της διάκρισης των εξουσιών κυρίως μεταξύ εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας.**

Η αρχή αυτή είναι κυρίως δυνατόν να εφαρμοσθεί με την αντικατάσταση πολιτικών ιδεολογικών θεωριών από την επιστημονολογική πραγματικότητα και όταν τα κόμματα

παύσουν να υπάρχουν και η λειτουργικότητά τους αντικατασταθεί, από τους εξής άλλους θεσμούς:

- **Έναν Ανώτατο Άρχοντα**, ο οποίος θα εκλέγεται απ' ευθείας από τον

λαό και του οποίου το καθήκον θα είναι να εποπτεύει άμεσα την Κυβέρνηση

και γενικά την ομαλή λειτουργία όλων των θεσμών της πολιτείας, κυρώνοντας

τους νόμους, οι οποίοι προτείνονται από τη Βουλή, ως επίσης και όλες τις άλλες κυβερνητικές αποφάσεις που έχουν θέση διαταγμάτων.

Σε περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ Ανώτατου Άρχοντα και Βουλής θα ισχύει η απόφαση του Ανώτατου Άρχοντα και της κυβέρνησής του, αφού εξαντλείται ο διάλογος προς επίλυση της διαφωνίας μεταξύ των δύο αυτών θεσμών.

- **Την Βουλή. Το νομοθετικό έργο του Κοινοβουλίου** αναβαθμίζεται με αλλαγή της σύνθεσής του.

Ως εκπρόσωποι του Κοινοβουλίου θα εκλέγονται απ' ευθείας από τους πολίτες κατ' αναλογία εκπρόσωποι όλων των επαγγελματικών ομάδων και θα συμπληρώνεται η σύνθεσή του με εκπροσώπους βουλευτές από κάθε περιφέρεια.

Έτσι με τη σύνθεση αυτή στο Κοινοβούλιο εκπροσωπούνται οι Επαγγελματικές Ομάδες στις οποίες έχουν μετατοπισθεί τα κοινωνικά προβλήματα, αλλά και οι Περιφέρειες οι οποίες παρουσιάζουν τα δικά τους τοπικά προβλήματα, επιτυγχάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπον μια ισόρροπη μείξη του κοινωνικού σώματος.

Με την είσοδο των συντεχνιών στο Κοινοβούλιο οι αναχρονιστικοί σκληροί αγώνες του «δρόμου» των συνδικαλιστών μεταφέρονται υπεύθυνα σε δημόσιο διάλογο εντός του Κοινοβουλίου, στο «βήμα» της βουλής.

Με τη σύνθεση αυτή του Κοινοβουλίου επιτυγχάνονται:

- Δικαιότεροι νόμοι επ' ωφελεία του κοινωνικού συνόλου.
- Διαχωρισμός πλήρως της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, αλλά και της δικαστικής τοιαύτης.
- Επανατοποθέτηση του Κοινοβουλίου –του ιερού ναού της δημοκρατίας– στην ορθή του αίγλη και δύναμη (λειτουργία ανάδειξης αρχών και καθάρσεως συμφερόντων, προσανατολισμός εθνικής πολιτικής, γνήσια και καθαρή εκπροσώπηση των πολιτών και όλα τ' άλλα).

Επί πλέον πρέπει να θεσμοθετηθούν με το πνεύμα της μείξης και της διατήρησης ισορροπιών μεταξύ των εξουσιών για την ευρυθμότερη λειτουργία της πολιτείας και οι εξής άλλοι θεσμοί:

- **Το έργο της Κυβέρνησης** να αναληφθεί από άξιες επιστημονικές, κατά κλάδον προσωπικότητες, των οποίων η επιλογή στην ανώτατη αυτή βαθμίδα της διακυβέρνησης θα γίνεται από τον ανώτατο Άρχοντα, ο οποίος άμεσα θα εποπτεύει το έργο της.

Κατ' αυτόν τον τρόπο θα έχουμε μια Κυβέρνηση, πλαισιωμένη από ειδικούς κατά κλάδον επιστήμονες, η οποία θα εφαρμόζει απολύτως την ισχύουσα νομοθεσία, άμεσα εποπτευόμενη από τον ανώτατο Άρχοντα, για το κυβερνητικό έργο της, τα μέλη της οποίας θα διασκέπτονται στα κυβερνητικά θέματα με βάση την επιστήμη τους, αλλά θα αποφασίζουν επί του πραγματικού, μετά από διάλογο με την κοινωνία, αυτό που είναι δυνατόν να γίνει. Τελικά θα υπάρχει μία «πολιτεία» με άμεση επικοινωνία με τους πολίτες και συνολικά θα έχουμε μία Αριστοτελική «Πολιτεία» των αρίστων.

- Επίσης αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας κρίνεται η αξιοποίηση των ήδη βρισκόμενων σε δράση **«Ανεξάρτητων Αρχών»**, οι οποίες στους «Νόμους» του Πλάτωνα αποτελούσαν το σώμα των **«Ευθύνων»** και είχαν ως έργο τον συνεχή έλεγχο εφαρμογής των νόμων και των κυβερνητικών αποφάσεων από τα όργανα της πολιτείας, αλλά και από τους πολίτες.

- Επί πλέον να θεσμοθετηθούν δύο άλλες Ανεξάρτητες Αρχές **Εθνικής Στρατηγικής και Παραγωγικής Ανάπτυξης**, οι οποίες η Πολιτεία όφειλε να θεσμοθετήσει πριν από πολλά χρόνια. Οι Ανεξάρτητες αυτές Αρχές θα έχουν ως αποστολή να μελετούν και να σχεδιάζουν στον καιρό τους θέματα της αρμοδιότητάς τους και να εισηγούνται αναλόγως στις εκάστοτε Κυβερνήσεις.

- Επιλογή των επί κεφαλής όλων των άλλων οργάνων της πολιτείας από μεικτή επιτροπή της Βουλής και της Κυβέρνησης και την εν συνεχεία κύρωσή της από τον ανώτατο Άρχοντα. Ανάλογο είχε προτείνει ο Πλάτων στους «Νόμους» του.

Η σύνθεση και η διάρκεια των θεσμικών οργάνων οι σύγχρονες συνθήκες απαιτούν όπως είναι ολιγομελή και μιας εύλογης διάρκειας θητείας, διότι οι αποφάσεις τους πρέπει να είναι ταχείες, ορθές και προσαρμοσμένες ως προς τους «καιρούς».

Τελικά, οι θεσμικές αρμοδιότητες των Αρχών και των Οργάνων της Πολιτείας ορίζονται από το Σύνταγμα, του οποίου η σύνταξη, ως και οι εκάστοτε αναθεωρήσεις αυτού, θα γίνονται από μεικτές εθνο-συνελεύσεις με επιστημονικούς, επαγγελματικούς και πολιτικούς εκπροσώπους.

Όλη η παραπάνω πρόταση οργάνωσης και λειτουργίας της πολιτείας απορρέει από αυτή των «Νόμων» του Πλάτωνα και των απόψεων του Αριστοτέλη στα «Πολιτικά» του.

Η δε είσοδος των συντεχνιών στην Βουλή, επί πλέον της σύγχρονης αναγκαιότητας, είναι σύμφωνη και με το πνεύμα του Πλάτωνος στον «Πολιτικό» του, στο οποίο διακηρύσσει **ότι χωρίς τα επαγγέλματα, δεν δύναται να υπάρξει ούτε «πόλη», ούτε πολιτική.**

Όστε να σταματήσουν οι πολίτες καθημερινά να είναι μάρτυρες της «αμαρτωλής» δημοκρατίας, όπως λέει ο Πλάτων «οι νόμοι συντάσσονται **σύμφωνα με το συμφέρον κάθε αρχής**, με αποτέλεσμα **οι νόμοι ν' απέχουν από το συμφέρον των αρχομένων, οι οποίοι μάλιστα τιμωρούνται** όταν αυτούς παραβαίνουν.

Με άλλα λόγια, συμβαίνει να ισχύει το δίκαιον του «ισχυροτέρου» σε βάρος των πολλών ανίσχυρων πολιτών.

Το θέμα όμως της διακυβέρνησης μίας Χώρας επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο όταν συμβαίνει η διάδοχη Κυβέρνηση να καταστρέφει το έργο της προηγούμενης, με την δυσάρεστη και καταστροφική συνέπεια να μην υπάρχει συνέχεια του πολιτικού γίγνεσθαι στην πρόοδο της «Πολιτείας»²².

7. Συμπέρασμα

Τέλος, η παρούσα πρόταση είναι σύμφωνη και με τις αντιλήψεις τόσο του

Πλάτωνα, όσον και του Αριστοτέλη περί μείξης των πολιτευμάτων, προκειμένου να τηρείται το «μέτρον» και ν' αποφεύγονται οι υπερβολές από την εξουσία.

Θεραπεύει όλες τις αδυναμίες και τις ρωγμές τις οποίες ο κομματισμός παρουσιάζει στην κοινωνία, αλλά και την ίδια την πολιτική, ενώνει αντί να διαιρεί τους πολίτες.

Μία τέτοια πολιτική μεταρρύθμιση έχει καταστεί πλέον αναγκαία, διότι η κοινωνία μας πάσχει οργανικά από την παρακμή των θεωρητικών κομματικών ιδεοληψιών και επιβάλλεται να αντικατασταθεί από μία, όπως ανωτέρω, δημοκρατική διακυβέρνηση, η οποία θα εξασφαλίζει την ελευθερία έκφρασης, την φιλία, την ενότητα, την ευδαιμονία και την ευημερία του συνόλου της κοινωνίας και τέλος την δικαιοσύνη. Η παραπάνω πρόταση εκφράζει και την πρόταση του Αριστοτέλη, ότι **«η οργάνωση και η λειτουργία των θεσμών της δύναται ν' αποτελούν συνδυασμούς αριστοκρατίας και δημοκρατίας»**²³.

Τότε καθίσταται δυνατή και αναγκαία η επιστημονικοποίηση της πολιτικής επί του πραγματικού δυνατού «γίγνεσθαι» διότι, όπως επίσης ορίσθηκε από τον Πλάτωνα, η πολιτική είναι η πρώτη των άλλων επιστημών, **διότι είναι η αρχή που εξουσιάζει όλες τις τέχνες και τα επαγγέλματα, φροντίζει για τους άριστους**

νόμους και όλα γενικά τα θέματα, συνυφαίνοντας ορθότατα όλα αυτά σ' ένα ενιαίο ύφασμα για το καλό του συνόλου της κοινωνίας, αφού κρατά στα χέρια της όλα τα νήματα της πολιτικής ζωής αλλά και την δύναμη της εξουσίας²⁴.

8. Επίλογος

Η κοινωνία έχει ανάγκη από την αλήθεια και όπως λέει ο καθηγητής Φιλοσοφίας **Δημήτριος Κούτρας**, όταν λέμε **αλήθεια εννοούμε τη συμφωνία** των παραστάσεων, των δοξασιών, των σκέψεων, των κρίσεων και των εκφράσεών μας **να είναι η ορισμένη κατά τον χρόνο πραγματικότητα και υπ' αυτές τις συνθήκες να διατυπώνεται η απόφασή μας.**

Έτσι μόνο καταπολεμάται η πλάνη και το ψεύδος, από την αλήθεια.

Επί πλέον, όπως προσθέτει και φιλόσοφος Jurgen Habermas, **η χρησιμοποιούμενη γλώσσα να έχει επιστημολογική ανταπόκριση επικοινωνιακής δράσης**²⁵.

9. Επιμύθιον

Τέλος, τόσο η ηλεκτρονική εξέλιξη όσο και δυστυχώς η ταυτόχρονη κλιματολογική κρίση, στην οποία έχει υπεισέλθει ο πλανήτης Γη, καθιστούν αναγκαία την επιστημονικοποίηση της πολιτικής επί του δέοντος πραγματικού «γίνεσθαι».

Σημειώσεις - Σχόλια

1. Πλάτων. «Πολιτικός». Μετάφραση-Σχόλια Ηλίας Λάγιος. Επιμέλεια Ευάγγελος Παπανούτσος. Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος. Αθήνα.
2. Θουκυδίδου Ιστορία. Γ' (81-82), 82, (82-84), (84-85). Μετάφραση Άγγελος Σ. Βλάχος. Εκδόσεις «Εστίας». Αθήνα 2008.
3. Πλάτων. «Πολιτεία». 469b-471b. Μετάφραση-Σχόλια Κ.Δ. Γεωργούλης. Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα 1963.
4. Πλάτων. «Πολιτικός» 267c, 291e, 304a,305e. Μετάφραση-Σχόλια Ηλίας Λάγιος, Επιμέλεια Ευάγγελος Παπανούτσος. Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος. Αθήνα.
5. Πλάτων. «Νόμοι» 753e, 754b-d, 757a, 757d, 766b, 802b. Μετάφραση-Σχόλια Κων/νος Φίλιππας. Κ.Δ. Γεωργούλης Πρόλογος-Σχόλια. Σελίδες 4-89, 103-131, 132-176. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
6. Αριστοτέλης. «Πολιτικά». Μετάφραση-Σχόλια Νικόλαος Παρίσης. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
  - Αικατερίνη Λεύκα. Το «Ευ Ζην» της πόλης και οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες κατά τον Αριστοτέλη και τον John Rawls. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τεύχος 106. Αθήνα 2019.
  - Πλάτων. «Πολιτεία» 462c. Μετάφραση-Σχόλια Κ.Δ. Γεωργούλης. Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα 1963.
7. Γεώργιος Κ. Βλάχος. «Πολιτική» 1^{ος} Τόμος. Σελίδες 86-196. Αθήνα 1977.
  - R.G. Schartzenberg. Πολιτική Κοινωνιολογία. Τόμος 1^{ος}. Επιμέλεια Αριστόβουλος Μάνεσης. Εκδόσεις Παρατηρητής. Αθήνα.
  - George Balandier. Πολιτική Ανθρωπολογία. Επιμέλεια Γεώργιος Κ. Βλάχος. Αθήνα.
  - Θεόδωρος Γεωργίου. Η Φιλοσοφία ως Κριτική Κοινωνική Θεωρία. Jacques Derrida. Σελίδες 224-266. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Αθήνα 2004.
8. W. Abendroth και Κ. Lenk. Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη. Πολιτική Συγκρότηση της Κοινωνίας. Σελίδες 134-145. Επιμέλεια Αριστόβουλος Μάνεσης. Εκδόσεις Παρατηρητής. Αθήνα 1983.
  - Βασίλης Ι. Φίλιας. Όψεις της Διατήρησης και της Μεταβολής του Κοινωνικού Συστήματος. Τόμος ΙΙ. Κοινωνικο-Οικονομικές Συναρτήσεις και ο Σύγχρονος Κοινοβουλευτισμός. Σελίδες 144-156. Εκδόσεις Νέα Σύνορα. Αθήνα 1979.
  - R.G. Schartzenberg. Πολιτική Κοινωνιολογία. Τόμος ΙΙ. Η Παρακμή των Κλασικών Πολιτικών Μηχανισμών. Σελίδες 30-42. Επιμέλεια Αριστόβουλος Μάνεσης. Εκδόσεις Παρατηρητής. Αθήνα.
  - Θεόδωρος Γεωργίου. Η φιλοσοφία ως Κριτική Κοινωνική Θεωρία. Jacques Deridda. Σελίδες 193-223. Niclas Luhmann. Σελίδες 224-266. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Αθήνα 2004.
9. Γεώργιος Κ. Βλάχος. Εισαγωγή στις Πολιτικές Θεωρίες των Νεώτερων Χρόνων. Τόμος Α'. Ο Ίμπν Χαλντούν. Μία Νέα Επιστήμη. Σελίδες 66-82. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα 1979.
10. Άρης Διαμαντόπουλος. Η Αριστοτελική Δημοκρατία. 6 Νοεμβρίου 2015. Δημοσιευμένο άρθρο σε περιοδικά και εφημερίδες.
11. Ιωάννης Θ. Μάζης. Το Νόημα της Ελευθερίας στη Νεώτερη και Σύγχρονη Ελλάδα και η Γαλλική Ιδεολογική, Ηθική και Πολιτική Συνδρομή. (Περί του

- Φυσικού και Κοινωνικού Χαρακτήρα των Λαών). Περιοδικό ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ. Τεύχος 103. Αθήνα 2021.
- Θεοδόσης Πελεγρίνης. Οι Πέντε Εποχές της Φιλοσοφίας. Υπαρξιακοί Φιλόσοφοι. Σάρτρ. Σελίδες 386-392. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα 1998.
  - 12. Αριστοτέλης. «Πολιτικά» 286b5-20, 1327b30-35. Μετάφραση-Σχόλια Νικόλαος Παρίτσης. Αθήνα 1975.
  - 13. Νικητοπούλου-Μαράτου Γ. Φυσιολογία του Ανθρώπου. Εισαγωγή στο Νευρικό Σύστημα. Εκδόσεις Γρηγόριος Κ. Παρισσιανός. Αθήνα 1983.
  - Άρης Διαμαντόπουλος. Εφαρμογές της Φυσικής στη Νευροεπιστήμη. Φυσιολογία Εγκεφάλου. Ιατρική Επιθεώρηση Ενόπλων Δυνάμεων. Τόμος 35. Τεύχη 5-6. Αθήνα 2001.
  - Άρης Διαμαντόπουλος. Εγκυκλοπαίδεια Ψυχολογίας. Τόμος Γ'. Συμπεριφορά. Περί των Ψυχολογικών Σχολών Άλφρεντ Άντλερ και Καρλ Γιούνγκ. Ανέκδοτος Χειρόγραφος. Έτος 1985.
  - Αθηνά Δ. Μιρασογέζη. Ο Άλλος Εχθρός. Σελίδες 86-95. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τόμος 37. Τεύχος 110. Αθήνα 2020.
  - Ευαγγελία Μαραγγιανού. Φιλία και Έρις στην Προσωκρατική Φιλοσοφία. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τεύχος 112. Σελίδες 41-49. Αθήνα 2021. Ο δυισμός φιλίας και έριδος σε ανθρώπους και στο κοσμικό γίνεσθαι.
  - Άρης Διαμαντόπουλος. Οι Έλληνες Φιλόσοφοι και η Φυσική. Ηλεκτρονική έκδοση 2018. openbook.gr. Επτάτομη εργασία αναφερόμενη στους κύριους Προσωκρατικούς Φυσικούς Φιλοσόφους οι οποίοι χρησιμοποιούν καθολικά τον δυισμό των αντιθέτων στο κοσμικό γίνεσθαι.
  - Θεοδόσης Πελεγρίνης. Οι Πέντε Εποχές της Φιλοσοφίας. Υπαρξιακοί Φιλόσοφοι. Νίτσε. Σελίδες 356-369. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα 1998.
  - 14. Πλάτων «Πολιτεία». 462c. Μετάφραση-Σχόλια Κ.Δ. Γεωργούλης. Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα 1963.
  - 15. Πλάτων «Πολιτικός» 267c, 291e, 304a, 305e. Μετάφραση-Σχόλια Ηλίας Λάγιος. Επιμέλεια Ευάγγελος Παπανούτσος. Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος. Αθήνα.
  - Θεοδόσης Πελεγρίνης. Οι Πέντε Εποχές της Φιλοσοφίας. Χέγκελ. Σελίδες 328-332. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα 1998.
  - 16. Ως η υπ' αριθμόν 7 σημείωση και επί πλέον
  - Θεοδόσης Πελεγρίνης. Οι Πέντε Εποχές της Φιλοσοφίας. Φράνσις Μπέικον. Σελίδες 243-247. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα 1998.
  - Θεόδωρος Γεωργίου. Η Φιλοσοφία ως Κριτική Κοινωνική Θεωρία.
    - Jurgen Habermas. Ο Επιστημολογικός Χαρακτήρας της Επικοινωνιακής Θεωρίας για την Αλήθεια. Σελίδες 85-108.
    - Jacques Deridda. Το Επιστημολογικό Πρόγραμμα της Φιλοσοφίας. Σελίδες 193-223.
    - Niclas Luhmann. Η Φιλοσοφία ως Συστημική Θεωρία. Σελίδες 224-268.
 Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Αθήνα 2004.
  - 17. Κωνσταντίνος Τσάτσος. Φιλοσοφία και Πολιτική.
    - Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος. Το Πρόβλημα της Συνάφειας Φιλοσοφίας και Πολιτικής.

- Δημήτριος Μάρκης. Το Τέλος της Φιλοσοφίας και η Επιστημονικοποίηση της Πολιτικής. Φιλοσοφία και Πολιτική. Πρακτικά Συνεδρίου της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας. Εκδόσεις Καρδαμίτσα. Αθήνα 1982.
  - 18. Ευάγγελος Μουτσόπουλος. Η Φιλοσοφία της Καιρικότητας. Εκδόσεις Καρδαμίτσα. Αθήνα 1984.
  - 19. Αριστοτέλης «Πολιτικά» 1329α/5-30. Μετάφραση-Σχόλια Νικόλαος Παρίσης. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
  - 20. Κάρολος Δαρβίνος. Η Καταγωγή των Ειδών. Μετάφραση Ανδρέας Πάγκαλος. Εκδόσεις Γκοβροστή. Αθήνα.
  - 21. R.G. Schartzenberg. Πολιτική Κοινωνιολογία. Τόμοι I-II. Μετάφραση Δημήτρης Γιαννόπουλος-Βαρβάρα Κολιοπούλου. Επιμέλεια Αριστόβουλος Μάνεσης. Εκδόσεις Παρατηρητής. Αθήνα.
  - G.H. Sabine. Ιστορία των Πολιτικών Επιστημών. Μετάφραση Μάνθος Κρίσπης. Εκδόσεις Ατλαντίς. Αθήνα 1961.
  - Πλάτων «Επιστολές» 332d-356a, 354b, 354c. Βιβλιοθήκη Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών.
  - Γεώργιος Π. Μπαρμπούτης. Η Παιδεία και το Εφικτό της Ευδαιμονίας κατά τους Στωικούς. Επίκτητος. Σελίδες 198-206. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τόμος 36. Τεύχος 108. Αθήνα 2019.
  - 22. Πλάτων «Πολιτεία». Παθογένειες της Δημοκρατίας της εποχής του.
  - 23. Αριστοτέλης «Πολιτικά». Όπως η υπ' αριθμόν 19 σημείωση.
  - 24. Πλάτων «Πολιτικός». Όπως η υπ' αριθμόν 15 σημείωση.
  - 25. Δημήτριος Κούτρας. Από την Αρχαία στην Σύγχρονη Φιλοσοφία. Το Πρόβλημα της Αλήθειας. Αυτοέκδοση. Αθήνα 1999.
  - Θεόδωρος Γεωργίου. Jurgen Habermas. Ως υπ' αριθ. 16 σημείωση.
  - 26. **Μία μαρτυρία.** Επ' ευκαιρία της παρούσας εργασίας, παρακαλώ τον αναγνώστη να μου επιτρέψει να καταθέσω **μία προσωπική ιστορία** για την επιστημονικοποίηση της πολιτικής επί του πραγματικού.
- Το έτος 1975** υπηρετούσα ως Αξιωματικός στο Άργος Ορεστικό και όπως συνήθιζα τα απογεύματα, με δική μου βούληση, πήγαινα στο γραφείο μου, έχοντας μαζί μου και ένα τρανζίστορ για να ακούω κάπου-κάπου λίγο μουσική ή κάποια είδηση.
- Ένα από αυτά τα απογεύματα από το ραδιοφωνάκι μου πληροφορούμαι έντονες πολιτικές αντιπαλότητες μεταξύ των βουλευτών των τότε κομμάτων, καταλήψεις δημοσίων χώρων από εξτρεμιστικά στοιχεία της κοινωνίας κλπ. Διερωτήθηκα γιατί ... και διαλογιζόμενος δίδω την απάντηση προς τον εαυτόν μου:
- Δεν φταίνε οι άνθρωποι ... αλλά το πολιτικό κομματικό σύστημα**
- Στον διάλογο αυτόν με τον εαυτόν μου, θέτω το δεύτερο ερώτημα.
- Ωραία, καταρρέει από διάφορους λόγους το κομματικό σύστημα, στη θέση του στη λειτουργία της πολιτείας ποιο σύστημα είναι καταλληλότερο;
- Και τότε δίδεται η απάντηση: **«Η επιστημονικοποίηση της πολιτικής επί του πραγματικού γίνεσθαι».**
- Η έμπνευση αυτή τελικά, ως πρόταση αλλά και ως πραγματεία διέρρευσε με πρωτοβουλία μου σε πανεπιστημιακούς και πολιτικούς κύκλους, μέχρι που κατέληξε ως τελική πρόταση στο σύγγραμμά μου **«ο Πλατωνικός Ηγέτης»** το οποίο κυκλοφόρησε το 2012 και από το οποίο, ως επί το πλείστον, ελήφθησαν στοιχεία για την παρούσα εργασία.
- Ευχαριστώ θερμά για την ανάγνωσή της.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Ο Μύθος του Σπηλαιίου του Πλάτωνος

Αφού ο Πλάτων κατέθεσε τις προτάσεις του για την διάπλαση του ήθους και της γύμνασης του σώματος των νέων ανθρώπων και ιδιαίτερα γι' αυτούς που προορίζονται ως ηγέτες, ολοκληρώνει τις σκέψεις του για την πνευματική μόρφωση αυτών.

Την αξία, ως επίσης και ποια πρέπει να είναι η μορφή της πνευματικής παιδείας αυτών που προορίζονται ως ηγέτες της κοινωνίας, ο Πλάτων, ως συνήθως, θα τις αποδώσει με τον περίφημο «μύθο του σπηλαιίου», όπως επικράτησε να λέγεται.

Κρίνεται επομένως αναγκαίο να γίνει μία συνοπτική, κατά το δυνατόν, περιγραφή αυτού, με τις ανάλογες ερμηνείες του και προεκτάσεις καθόσον αφορά γενικά την παιδεία των πολιτών, αλλά ποιος πρέπει να είναι ο ηγέτης και η υποχρέωσή του προς την κοινωνία.

Ο Πλάτων παριστάνει τις αξίες αυτές με την ακόλουθη περιπετειώδη εικόνα:

Μέσα σε μία υπόγεια σπηλιά, που έχει ένα μακρύ άνοιγμα προς τον δρόμο, από τον οποίο έρχεται και το φως, υπάρχουν άνθρωποι από μικρά παιδιά δεμένοι με δεσμά σε πόδια και αυχένες, έτσι ώστε να μένουν ακίνητοι βλέποντας μόνο κατ' ευθείαν, χωρίς οι δεσμοί αυτοί να επιτρέπουν να γυρίσουν κυκλικά τα κεφάλια τους.

Οπότε οι δεσμώτες αυτοί δεν έχουν άλλες παραστάσεις και εμπειρίες παρά μόνο από τα είδωλα των σκιών των πραγματικών ανθρώπων, ζώων και αντικειμένων που κινούνται στο δρόμο και οι σκιές τους προβάλλονται στο απέναντι από τους δεσμώτες τοίχο, από τις οποίες επίσης θεωρούν ότι προέρχονται και οι φωνές τους λόγω της αντήχησης.

Αυτοί λοιπόν οι άνθρωποι είναι ολοκληρωτικά αδύνατον να θεωρούν ως αλήθεια κάτι άλλο, εκτός από αυτά τα είδωλα τα οποία έχουν γνωρίσει από την παιδική τους ηλικία, τονίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον σκοταδισμό του ανθρώπου, τον οποίο η αμάθειά του μπορεί να τον κρατήσει σε όλη του τη ζωή δέσμιο μιας εικονικής πραγματικότητας, όταν και ο ίδιος δεν κάνει κάποια προσπάθεια να σπάσει τα δεσμά του σκοταδισμού του κινούμενος από την περιέργειά του.

Αυτό συμβαίνει όμως στη συνέχεια του μύθου εξιστορώντας ο Πλάτων τον τρόπο της λύτρωσής τους από τα δεσμά και τη θεραπεία αυτών από την αφροσύνη τους.

Κάποιος όμως από αυτούς τους δεσμώτες κατόρθωσε και λύθηκε από τα δεσμά του, σηκώθηκε όρθιος, γύρισε τον αυχένα του και βάδισε

με άλγη, λόγω των δεσμών και της ακινησίας του. προς το άνοιγμα του σπηλαιού από όπου ερχόταν το φως. Από τις σκιές που μέχρι τότε έβλεπε ως αληθινές, έρχεται τώρα με καθαρή ματιά σε επαφή με τα πραγματικά αντικείμενα και είναι επόμενο να σε απορεί θεωρώντας ως αληθινότερα αυτά που έβλεπε τότε, από την πραγματικότητα που τώρα παρουσιάζεται ενώπιόν του.

Επειδή αισθάνεται και άλγος στα μάτια του, που δεν ήταν εθισμένα στο φως, αισθάνεται την ανάγκη να ξαναγυρίσει στο σπήλαιο, όπου θα μπορούσε άνετα να βλέπει τα είδωλα που θεωρούσε ως πραγματικά.

Αλλά και σε αυτές τις περιπτώσεις, όση δύναμη ξεχωριστή από τους άλλους και αν έδειξε ο δεσμώτης, ο οποίος θέλησε να γνωρίσει τη φωτεινή αλήθεια, χρειάζεται άλλη τόση -σύμφωνα με την αφήγηση του Πλάτωνα- να τον συγκρατήσει στον κόσμο της φωτεινής αλήθειας, όση οδύνη και αγανάκτηση να προκαλεί στον απελευθερωμένο δεσμώτη η διαμονή του κοντά στη χώρα του φωτός, ώστε να μην επιστρέψει πάλι στον σκοταδισμό της αμάθειας και της μικρότητάς του, στον οποίον είχε και εθισθεί.

Έτσι παραμένοντας και εθιζόμενος στον κόσμο της πραγματικότητας μαθαίνει προοδευτικά πλέον να διαχωρίζει τα είδωλα των ανθρώπων και των άλλων αντικειμένων από τα πραγματικά πρωτότυπά τους.

Ευρισκόμενος δε ο δεσμώτης σε αυτόν τον ωραίο κόσμο της γνώσης με την δική του προσπάθεια (αλλά και με το χέρι βοήθειας που θα τύχει από κάποιον καλό δάσκαλο) και αναμιμνησκόμενος την προηγούμενη κατοίκησή του και τη σοφία των ειδώλων, καλοτυχίζει τον εαυτό του γι' αυτή την ανάβαση, αλλά συγκρόνως ευσπλαχνίζεται και τους συνδεσμώτες του.

Συνεχίζοντας αυτός πλέον ο δεσμώτης τους συλλογισμούς του από τον κόσμο του φωτός της γνώσης, δεν μετανόησε για την απόφασή του αυτή, παρόλα τα βάσανα που πέρασε για να συναντηθεί με τον επάνω αυτόν ωραίο κόσμο και μπροστά σε αυτό το αγαθό της γνώσης που βρέθηκε, ουδόλως θα αισθανόταν κάποια επιθυμία να τύχει επαίνων και βραβείων και των άλλων τιμών, όπως ήταν θεσπισμένα στον απατηλό κόσμο του σπηλαιού για τους πλέον οξυδερκείς και ικανούς από τους δεσμώτες.

Ο άνθρωπος που σκέπτεται και πράττει ειλικρινά για την εξέλιξή του και την έντιμη προσφορά του προς τους άλλους, πράγματι δεν αποβλέπει σε βραβεία και επαίνους, γι' αυτό και ο δεσμώτης μας σκέπτεται, από ευσπλαχνία προς τους συνδεσμώτες του, να κατέλθει και πάλι στο σπήλαιο.

Πλην όμως αναλογίζεται πώς θα μπορέσει να προσαρμοσθεί και πάλι σ' εκείνες τις συνθήκες του σκοταδισμού των συνδεσμωτών του και ποιά γλώσσα να χρησιμοποιήσει προκειμένου να κατανοήσουν ποιά

είναι η πραγματική αλήθεια των ειδώλων που βλέπουν, ώστε οι ίδιοι να πεισθούν και να προσπαθήσουν την ανάβασή τους στον κόσμο του φωτός της γνώσης.

Διότι εάν δεν συμβεί αυτό υπάρχει πιθανότητα ο λυτρωτής τους να γελοιοποιηθεί, αλλά και ο κίνδυνος, εάν μπορούσαν αληθινά, να τον φονεύσουν. Αυτή δυστυχώς την κατάληξη έχουν οι μεγάλες διάνοιες που θέλησαν να ανυψώσουν την ανθρωπότητα σε υψηλότερους ορίζοντες της αλήθειας αλλά και της αρετής, για τους οποίους οι συνάνθρωποί τους δεν είχαν ακόμα ωριμάσει για να αποδεχθούν και να αφομοιώσουν αυτού του ύψους τα αγαθά.

Όπως συνέβη και στον δάσκαλο του Πλάτωνος, τον Σωκράτη, αλλά και σε άλλους προγενέστερους φιλοσόφους και γι' αυτό στον μύθο αυτό ο ανυψωθείς δεσμώτης του συλλογίζεται την κάθοδό του στους άλλους συνδεσμώτες του, ώστε να φωτισθούν οι ίδιοι και ν' αντιληφθούν τον λόγο της αλήθειας.

Αυτός ουσιαστικά ήταν ο μύθος των δεσμιωτών του σπηλαιίου, που ο Πλάτων διατύπωσε παραβολικά προκειμένου να τονίσει με έμφαση την αξία της υψηλής γνώσης, της οποίας η ανάβαση πρέπει απαραίτητα να συνδυασθεί και με την άνοδο της ψυχής στον νοητό χώρο του αγαθού.

Όπως εξάλλου και ο ίδιος λέγει ότι μέσα στην περιοχή των εμπειρικών γνώσεων πρέπει να θεωρηθεί, ότι υπάρχει και η ιδέα του αγαθού, η οποία με μεγάλη δυσκολία γίνεται ορατή, όταν όμως γίνει τότε φωτίζεται ο νους και η συνείδηση του ανθρώπου, όπως συνέβη με τον ανυψωθέντα δεσμώτη και τότε θα δει, ότι αυτή είναι η αιτία της ορθότητας και της ομορφιάς όλων των όντων.

Αυτή την ικανότητα, να βλέπει μέσα από την πραγματική και τη νοητή αλήθεια, πρέπει να έχει ο άνθρωπος ο οποίος σέβεται τον εαυτό του και θέλει να συμπεριφέρεται λογικά στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή του.

Επίσης στο γνωσιολογικό ερώτημα, το οποίο εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι σήμερα, εάν η αλήθεια υπάρχει στην εμπειρία των αισθήσεων ή είναι παραγωγή του νου, ο Πλάτων απαντά, ότι η αλήθεια ενυπάρχει τόσο στην ορατή πραγματικότητα όσον και στο νου.

Αλλά σε αυτόν τον χώρο του αγαθού της γνώσης και της αρετής, όπου ο άνθρωπος προσεγγίζει με κόπους και με βάσανα, όλη η ύπαρξή του κυριαρχείται από φως σε σκέψεις και σε συναισθήματα, απελευθερώνεται από την αμάθεια και τις κακίες και γενικά από τα «δεσμά του ανθρώπου του σπηλαιίου».

Εκεί σ' αυτό το ύψος, όπου έφθασε ο ίδιος, βρίσκει την ουσιαστική ευδαιμονία του και δεν θέλει να ασχολείται με την ανθρώπινη αθλιότητα.

Αλλά εάν, παρόλη αυτή την ευδαιμονία που συνάντησε ο άνθρωπος καλλιεργώντας τη γνώση και την αρετή, θελήσει να κατέλθει στον κόσμο των «δεσμωτών», θα διασυρθεί διότι θα είναι αδέξιος να αντιμετωπίσει τις αντιλήψεις αυτών για τον δίκαιο και την αλήθεια, αφού αυτές οι έννοιες προέρχονται από τις σκιές των ειδώλων, καθόσον οι «δεσμώτες» ουδέποτε έχουν γνωρίσει την όλη αλήθεια, που αυτός έχει γνωρίσει.

Εάν μεν αυτός ο χαρισματικά ευφυής άνθρωπος κάνει το λάθος να παρασυρθεί από τα πάθη του, με αποτέλεσμα από τον χώρο του αγαθού να πέσει στις οδύνες του απατηλού κόσμου και να γίνει καταγέλαστος, είναι άξιος του παθήματός του, θα πει ο Πλάτων.

Αλλά το ίδιο, πλην όμως λιγότερη συμφορά, θα υποστεί και εκείνος ο οποίος, αν και δεν έχει τις πνευματικές και ηθικές δυνάμεις, τολμά να προχωρήσει σε κορυφές της κοινωνίας, θα γίνει αξιολύπητος λόγω της μεγάλης του αμάθειας στους υψηλούς κοινωνικούς ηγετικούς ρόλους για τους οποίους δεν είχε τα προσόντα.

Επομένως δεν πρέπει να υπερβαίνονται τα φυσικά μας μέτρα και να διαπράττουμε έτσι αδικία έναντι του εαυτού μας, αλλά και της κοινωνίας, με όλα τα δυσάρεστα που αυτή η πώση ή υπερβολή συνεπάγεται, **καθόσον δίκαιο κατά τον Πλάτωνα είναι ο καθένας να έχει στην πόλη εκείνη τη θέση, που στη φύση του ταιριάζει.**

Αυτή η έννοια της δικαιοσύνης, κατά Πλάτωνα, εκφράζει βέβαια τον σύγχρονο επαγγελματικό προσανατολισμό, του οποίου η εφαρμογή αρμόζει σε κάθε προηγμένη κοινωνία.

Αυτή αποτελεί και σήμερα τη σχολή της Ψυχολογίας του Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ, η οποία αποτελεί τη συνέχεια της Πλατωνικής δικαιοσύνης και η οποία υποστηρίζει, **ότι αν το άτομο δεν ακολουθεί το επάγγελμα που ταιριάζει στη φύση του, τότε το άτομο αυτό διακατέχεται από νευρο-ψυχωτικές διαταραχές και ψυχοσωματικές ασθένειες.**

Αλλά, για να μη στερηθεί η πόλη τους άριστους κυβερνήτες, πρέπει η ίδια η πολιτεία να επιλέγει και να παιδεύει τις καλύτερες ευφυίες των φιλοσόφων. Αφού λάβουν την κατάλληλη μόρφωση και απολαύσουν το αξίωμά τους, πρέπει να θέλουν στη συνέχεια να κατεβαίνουν πάλι στο επίπεδο των «δεσμωτών», όχι για να παίρνουν από το μερίδιο των κόπων τους και τις αναξιοπρεπείς τιμές τους, αλλά για να ανυψώσουν τους συμπολίτες τους «δεσμώτες» στη χώρα του αγαθού, μακριά από το σκότος της αμάθειας και τα πάθη της κακίας.

Επομένως ο Πλάτων, χάριν μιας υγιούς κοινωνίας, αλλά και για να αποφύγει τον κίνδυνο να εισέλθουν στην διακυβέρνηση της πόλης άτομα αμαθή, απαίδευτα και αμφιβόλου ήθους, σε αμφότερα τα

πολιτικά του έργα, τόσο στην «Πολιτεία» όσο και στους «Νόμους», εισάγει σειρά δοκιμασιών στους υποψηφίους που προορίζονται για τα αξιώματα της πόλης.

Σήμερα, η επιστήμη της Ψυχολογίας έχει προσδεύσει, ώστε να προσδιορίζεται τόσο ο βαθμός ευφυίας κάθε ατόμου όσο και οι ειδικές ικανότητες επίσης κάθε ανθρώπου, δηλαδή αν είναι κατάλληλος για ηγέτης, είτε για καλλιτέχνης είτε ως χειριστής του λόγου ή ως μηχανικός κλπ.

Επί παραδείγματι, βασικό γνώρισμα της ηγετικής προσωπικότητας είναι να έλκει, αλλά και να έλκεται από την κοινωνία, φροντίζοντας για την ανύψωσή της από αγάπη και μόνο προς αυτήν.

Αυτές οι ηγετικές προσωπικότητες αντιμετωπίζουν ευέλικτα και με ενθουσιασμό τα τρέχοντα προβλήματα της κοινωνίας, αλλά ταυτοχρόνως και με καινοτόμο αισιόδοξο οραματισμό το μέλλον της.

Έτσι μόνο, άρχοντες και πολίτες θα ζουν μέσα σε μία πόλη όλοι σωστά ενημερωμένοι για τα δημόσια πράγματα, χωρίς τον σκοταδισμό της άγνοιας όπως συμβαίνει σε άλλες πόλεις, που **διοικούνται από άρχοντες οι οποίοι σκιαμαχούν και διχοστατούν ο ένας προς τον άλλον ποιος θα πάρει την εξουσία, θεωρώντας αυτή ότι είναι ένα μεγάλο αγαθό.**

Ο μύθος του σπηλαιίου του Πλάτωνος, δεν ερμηνεύει μόνο τον τρόπο ανάδειξης και την ποιότητα του ήθους ενός χαρισματικού ηγέτη, αλλά συγχρόνως αποκαλύπτει και την υποχρέωση της πολιτείας, μέσω της παιδείας, να απολυτρώνει τον άνθρωπο από τα δεσμά της αμάθειας, αλλά και από τα ψευδή «είδωλά» του.

Αν όμως η παιδεία και η καλλιέργεια της επιστήμης απελευθερώνει τον άνθρωπο από την άγνοια και τα ψεύδη, αν και η πολιτική από τον Πλάτωνα θεωρείται στο έργο του «Πολιτικός» **η πρώτη των επιστημών**, δυστυχώς παρατηρείται, ότι η πολιτική στην πρακτική της δεν μπορεί να διατηρηθεί στο αξιολογικό βάθος που την έθεσε ο Πλάτων, εξαιτίας της παρηκμασμένης πλέον κομματικής δημοκρατίας.

Η πολιτική, αν και είναι η μόνη Επιστήμη φροντίδας και ανύψωσης της κοινωνίας, όμως έχει φθάσει να διατυπώνει έναν παραπλανητικό δημόσιο λόγο, χάριν κατάκτησης και διατήρησης της εξουσίας, διχάζοντας την κοινωνία.

Όπως λέει και ο Πλάτων, όταν η κοινωνία είναι δικασμένη τότε η πόλη έχει περιπέσει σε μεγάλη και βαθιά ασθένεια.

Ένας τέτοιος όμως δημόσιος λόγος πολιτικής επικοινωνίας δεν απελευθερώνει τις συνειδήσεις των πολιτών, αλλά απεναντίας καθιστά αυτούς πάλι «δεσμώτες», γνώστες μόνο των ειδώλων της αλήθειας.

Αλλοιώνει έτσι **την ανθρώπινη υπόσταση**, η οποία μάλιστα επικουρείται δυστυχώς και από την έννοια του «οπαδού». Ως επίσης, ένας τέτοιος παραπλανητικός πολιτικός λόγος αλλοιώνει ακόμη και αυτό **το αγαθό της δημοκρατίας**. Αλλοιώνει, όχι μόνο το αγαθό της δημοκρατίας ως εννοίας, αλλά και τους θεσμούς της λειτουργίας της. Αγαθό είναι η δημοκρατία διότι έχει άμεση διασύνδεση με τις ατομικές ελευθερίες και τα δικαιώματα των πολιτών.

Έτσι λοιπόν, υπ' αυτές τις συνθήκες, στις συνειδήσεις των πολιτών παγιώνεται η κατάσταση του «οπαδού», η οποία μάλιστα μεταφέρεται από γενιά σε γενιά εκφράζοντας, κατά κάποιον τρόπο, μία κατηγορία του **«συλλογικού ασυνειδήτου»** του Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ.

Έτσι ώστε να καθιστά τον σύγχρονο πολίτη μιας μορφής του «πλατωνικού δεσμώτη», ο οποίος έχει γνωρίσει την πολιτική πραγματικότητα μέσα από τον παραμορφωτικό φακό της κομματικής θεωρητικής ιδεολογίας.

Πλην όμως, ο πολίτης και γενικά ο άνθρωπος, έχει ανάγκη από την παγίωση υψηλότερων αξιών στο «συλλογικό του ασυνείδητο», που αναβαθμίζουν και ανυψώνουν την ανθρώπινη υπόσταση, όπως είναι οι εθνικές και οι πολιτιστικές μας παραδόσεις και οι ουσιαστικές δημοκρατικές αρχές.

Γενικά όμως, αυτή η συνειδησιακή κατάσταση της οποιασδήποτε μορφής «οπαδού» αξίζει επιστημονικής έρευνας, προκειμένου να δοθεί κάποια αποτελεσματική απάντηση, ως ένα κοινωνικό γεγονός που δημιουργεί συγκρούσεις, διότι δυστυχώς αναδεικνύονται ισχυρότερες των άλλων υψηλότερων αξιών της κοινωνίας.

Τέλος, ο «μύθος του σπηλαιίου» του Πλάτωνος σήμερα, αυτήν την εποχή της πανδημίας του κορονοϊού, βρίσκει εφαρμογή ως μία εικονική πραγματικότητα, όπου οι άνθρωποι κλεισμένοι στα σπίτια τους μπορεί να μη βλέπουν τις σκιές του σπηλαιίου του Πλάτωνος, πλην όμως επικοινωνούν ηλεκτρονικά μέσω των διαδικτύων με την εικονική πραγματικότητα των ζωντανών υπαρκτών ανθρώπων.

Σήμερα, με την πανδημία του κορονοϊού, αυτή είναι μία αναγκαία κατάσταση που εξυπηρετεί τις διανθρώπινες σχέσεις και εν γένει την λειτουργία της κοινωνίας. Διότι η επικοινωνία των ανθρώπων εκφράζει υπαρξιακή ανάγκη, έστω κι αν είναι εικονική.

Διατυπώνεται όμως η ευχή, όπως αυτή η ηλεκτρονική επικοινωνία να μη καταστεί μόνιμη κατάσταση και μετά το πέρας της πανδημίας, διότι τότε ο άνθρωπος θα καταστεί πραγματικά «δεσμώτης του σπηλαιίου» του Πλάτωνος.

Η ζωντανή επικοινωνία είναι στην φύση του ανθρώπου και όταν ο άνθρωπος απομακρύνεται από την φύση του, **η ίδια η φύση τον τιμωρεί.**

Δεν μπορούμε ν' απαρνηθούμε αυτήν την πρόοδο, αλλά μένουμε στο βαθμό που εξυπηρετεί και όχι ν' αντικαθιστά τις ζωντανές διανθρώπινες σχέσεις μας.

Είναι αναγκαίο να παραμείνουμε στο **«μέτρον»** στην **«μεσότητα και το ορθόν»**, που λέει ο Αριστοτέλης, ο οποίος όμως λέει και κάτι άλλο στα «Πολιτικά» του.

Αισθάνομαι ότι υπάρχω μέσα από την ζωντανή παρουσία του άλλου.

Επομένως συμπεραίνεται, ότι ο «Μύθος του Σπηλαίου» του Πλάτωνος είναι πάντα στην **«καιρικότητα των καιρών»**.

Βιβλιογραφία

1. Ανωτάτη Σχολή Πολέμου. *Ψυχολογικές Επιχειρήσεις. Στρατιωτικές Εκδόσεις. Θεσσαλονίκη 1975.*
2. Βέλτσος Γεώργιος. *Κοινωνιολογία των Θεσμών. Ο Θεσμικός Λόγος και η Εξουσία. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα 1977.*
3. Bernard De Plas-Verdier Henri. *Η Διαφήμιση. Μετάφραση Σάββας Βάσος Βασιλείου. Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος. Αθήνα 1977.*
4. Βλάχος Γεώργιος.
  - *Εισαγωγή στις Πολιτικές Θεωρίες. Τεύχη I-II. (Οι οδηγίες του Νικολό Μακιαβέλι εμπεριέχουν την πραγματικότητα με ψυχολογική κατεύθυνση). Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα 1978-1979.*
  - *Πολιτική. Τόμοι I-II-III. (Περί του κοινού αγαθού και της πολιτικής ολοκλήρωσης. Η θεωρητική θέση στην πολιτική επιστήμη, η Σχολή των Συμπεριφοριστών της Ψυχολογίας). Αθήνα 1977-1978-1981.*
5. Δάρας Ιωάννης. *Τα Ψυχολογικά Κίνητρα του Εγκλήματος. (Εξετάζονται οι χαρακτήρες και οι συμπεριφορές με το έγκλημα). Εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα 1973.*
6. Διαμαντόπουλος Άρης.
  - *Εγκυκλοπαίδεια Ψυχολογίας. Τόμος 1^{ος}. Προσωπικότητα. (Η διαιρετότητα της ψυχής. Ένστικτα-Συναίσθημα-Λογική-Βούληση). Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 2001.*
  - *Τόμος 2^{ος}. Περιβάλλον. (Τα περιβάλλοντα μέσα από τα οποία διαμορφώνεται η συμπεριφορά των ατόμων. Διαφήμιση, Δημόσιες Σχέσεις, Ιδεολογίες-Νοοτροπίες και Στερεότυπα). Χειρόγραφος. Ναύπακτος 1985.*
  - *Τόμος 3^{ος}. Συμπεριφορά. (Ατομική, Ομαδική Ψυχολογία. Σχολές διαμόρφωσης συμπεριφοράς. Κλινική Ψυχολογία. Χειρόγραφος. Ναύπακτος 1985.*
  - *Αισθάνομαι η Ψυχή στην Οικογένεια. (Οικογενειακές Σχέσεις). Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 1995.*
  - *Ο Πλατωνικός Ηγέτης. (Ποιος είναι ο Φιλόσοφος Πολιτικός. Πρόταση για ένα άλλο σύγχρονο δημοκρατικό πολιτικό σύστημα. Υποκατάσταση των πολιτικών θεωριών από την Επιστήμη). Εκδόσεις «Δεσμός». Πειραιάς 2012.*
7. Ζομπονάκης Σπύρος. *Δημόσιες Σχέσεις. Αθήνα 1974.*
8. Κούτρας Δημήτριος. *Από την Αρχαία στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία. Το Πρόβλημα της Αλήθειας. Αυτοέκδοση. Αθήνα 1999.*
9. Μαγνήσαλης Κων/νος. *Η Ψυχολογία του Καταναλωτή. Εκδόσεις. Αθήνα.*
10. Μακιαβέλι Νικολό. *Ο Ηγεμόνας. (Οι συμβουλές του προς τον Ηγεμόνα, προκειμένου να διατηρήσει την εξουσία του. Διέπονται από πραγματικό πνεύμα με ψυχολογική κατεύθυνση). Μετάφραση Ηλέκτρα Ανδρεάδη. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήνα 1989.*
11. Μεταξάς Ιωάννης. *Πολιτική Επικοινωνία. Εφαρμοσμένη Πολιτική Επιστήμη. (Η πολιτική επικοινωνία σε πρακτικό εφαρμοσμένο επίπεδο). Εκδόσεις Σακκουλά. Αθήνα.*
12. Μουτσόπουλος Ευάγγελος.
  - *Η Φιλοσοφία της Καιρικότητας. (Πολιτικός και Πολίτες στο Υπερείναι των Καιρών). Εκδόσεις Καρδαμίτσας. Αθήνα 1984.*
  - *Η Αισθητική της Ηθικής. (Το Ωραίο ταυτίζεται με το Ηθικό). Εκδόσεις Ακαδημίας Αθηνών. Αθήνα 2009.*
13. Μπακατσούλας Μενέλαος. *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία και Παθολογία. (Η ψυχική επανόρθωση αυτών που διέπραξαν αδικήματα και γενικά παρέβησαν τον νόμο). Εκδόσεις Σακκουλά. Αθήνα.*

14. Μπαρμπούτης Γεώργιος. *Η Απάτη στο Δημόσιο κατά του Αριστοτέλη*. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τόμος 33. Τεύχος 95. Σελίδες 105-122. Αθήνα. Μάιος 2015.
15. Μποζώνης Γεώργιος. *Δοκίμιο Κοινωνιολογίας*. (Περί του Ηγέτη). Αυτοέκδοση. Αθήνα 1976.
- *Ψυχολογία*. (Θέματα Γενικής Ψυχολογίας). Αυτοέκδοση. Αθήνα 1976.
16. Οζέ Ετιέν. *Η Καλύτερη Εποχή της Προπαγάνδας*. (Η θετική συμβολή της πολιτικής επικοινωνίας και η εποχή της υπερπληροφόρησης από τα δημοσιογραφικά μέσα). *Συνέντευξη στον Τάσο Οικονόμου*. Εφημερίδα Καθημερινή. Τέχνες και Γράμματα. Σελίδα 15. Αθήνα 1 Ιουνίου 2014.
17. Παρασκευόπουλος Ιωάννης.
- *Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών*. (Τυπολογία, Γνωρίσματα Χαρακτήρων και Ψυχομετρία Νοημοσύνης και Ικανοτήτων, Ηγέτης-Οπαδός). Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα 1979.
- *Στοιχεία Κλινικής Ψυχολογίας*. (Ψυχικές Παθήσεις). Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα 1981.
- *Εξελικτική Ψυχολογία*. (Από νηπιακής μέχρι και γεροντικής ηλικίας. Η μελέτη όλων των ηλικιών ολοκληρώθηκε και από άλλη βιβλιογραφία). Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα.
18. Ρωμανός Π. Κων/νος. *Μεταποπίσεις Εννοιών, Πολιτική Ορθότητα και ο Μετάνθρωπος*. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση. Τεύχος 94. Ιανουάριος 2015.
19. Sabine G.H. *Η Ιστορία των Πολιτικών Επιστημών*. Μετάφραση Μάνθος Κρίστης. Εκδόσεις Ατλαντίς. Αθήνα 1961.
20. Schwartzberg R.G. *Πολιτική Κοινωνιολογία*. (Κριτική στην παθολογική λειτουργία του κομματικού πολιτικού συστήματος). Επιμέλεια Αριστόβουλος Μάνσης. Τόμοι Ι-ΙΙ. Εκδόσεις Παρατηρητής. Αθήνα.
21. Simoir Guy. *Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Μετάφραση Σάββας Βάσου-Βασιλείου. Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος. Αθήνα 1968.
22. Τσαούσης Δημήτριος. *Στοιχεία Κοινωνιολογίας*. Εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα 1979.
23. Φακιόλας Νικόλαος. *Βασικές Γνώσεις Κοινωνιολογίας*. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα 1978.
23. Φαναριώτης Παναγιώτης. *Ψυχολογία Επιχειρήσεων*. (Σύζευξη Ψυχολογίας ανθρώπων με τις δομολειτουργίες της επιχείρησης). Εκδόσεις Τεχνικών Ιδρυμάτων. Λάρισα 1974.
24. Φίλιας Βασίλειος. *Όψεις της Διατήρησης και της Μεταβολής του Κοινωνικού Συστήματος*. Τόμος ΙΙ. (Αναφορά στην παθολογία του κοινοβουλευτικού κομματικού συστήματος και στην ανάγκη μεταρρυθμίσεων). Εκδόσεις Νέα Σύνορα. Αθήνα 1979.
25. Χατζηγηγορίου Μηνάς. *Σύγχρονη Διοίκηση Επιχειρήσεων*. Εκδόσεις Τυραβόλα. Αθήνα 1970.
26. **Το παρόν προσάρτημα αποτελεί άρθρο μου το οποίου έχει δημοσιευθεί την 18 Φεβρουαρίου 2021, ως σχετικό με την κυρία εργασία μου.**

Σύντομο Βιογραφικό Σημείωμα Συγγραφέα

Ο Άρης Διαμαντόπουλος γεννήθηκε στη Ναύπακτο Αιτωλοακαρνανίας το 1938, είναι έγγαμος και πατέρας δύο ανδρών αποφοίτων Πανεπιστημίου, οι οποίοι τον έθεσαν στο τιμητικό βάθρο του παππού.

Απεφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων το έτος 1961 και αποστρατεύθηκε με τον βαθμό του Υποστρατήγου.

Επί πλέον των στρατιωτικών επιμορφώσεων δέχθηκε και εξακολουθεί να δέχεται επιμορφώσεις και σε άλλους κλάδους των Επιστημών:

- Κατά τα έτη 1979-1984 και προ της δημιουργίας Πανεπιστημιακών Σχολών -παράλληλα προς τα στρατιωτικά του καθήκοντα- ολοκλήρωσε σπουδές Ψυχολογίας σε Ιδιωτικό Κολλέγιο.

- Με την αποστρατεία του παρακολούθησε Μεταπτυχιακές Σπουδές στη Φιλοσοφία από καταξιωμένους Καθηγητές με αποτέλεσμα το έτος 2000 να ανακηρυχθεί Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

- Τυγχάνει ενεργό μέλος Πανεπιστημιακών Φιλοσοφικών Κέντρων Ερευνών και Στρατηγικών Ινστιτούτων.

Έχει συγγράψει αριθμό επιστημονικών συγγραμμάτων, μελετών και άρθρων δημοσιευμένα σε εφημερίδες και επιστημονικά περιοδικά, ως επίσης και σε ιστότοπους όπως το openbook.gr, από το οποίο διατίθενται δωρεάν ηλεκτρονικά.

Στα συγγράμματα, στις μελέτες και στα άρθρα αυτά διατυπώνονται πρωτότυπες θεωρίες, όπως η εμφάνιση της ζωής στο πρωτοκύτταρο, η επιλεκτική διάδοση των μηνυμάτων μεταξύ των συνάψεων των νευρώνων του εγκεφάλου, το «όμοιον» (συντονισμός κυμάτων) στην ολότητα λειτουργίας των όντων, ως και η δημιουργία του σύμπαντος από έναν αρχικό στροβιλισμό που αναπαράγει τον εαυτόν του μέσω των γαλαξιών. Ακόμη διατυπώνεται πρόταση περί

επιστημονικοποίησης της πολιτικής επί του πραγματικού «γίγνεσθαι», σε αντικατάσταση των ισχυουσών πολιτικών ιδεολογικών θεωριών.

Κύριος άξονας του συγγραφικού του έργου είναι να καταδειχθεί η συνέχεια της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφικής σκέψης με τη σύγχρονη επιστήμη.

Το συγγραφικό του έργο συνεχίζεται σε διάφορους κλάδους των Επιστημών.

Κατάλογος

Συγγραμμάτων και Μελετών

1. Ιστορικά Θέματα – Λεμεσός 1970.
Χειρόγραφες Διασκευές Ιστορικών Μαχών.
2. Στρατηγικά Θέματα. Λεμεσός 1970.
Χειρόγραφες Διασκευές Εθνικών και Διεθνών Θεμάτων.
3. Η Μεσόγειος Θάλασσα. Η Στρατηγική Αξίας αυτής και ο Ανταγωνισμός των Μεγάλων Δυνάμεων γι' αυτήν.
Διπλωματική Μελέτη Ανωτάτης Σχολής Πολέμου. Θεσσαλονίκη 1976.
4. Ο Άνθρωπος το Παιδί του Σύμπαντος.
Αυτοέκδοση. Αθήνα 1979.
5. Εγκυκλοπαίδεια Ψυχολογίας.
1^{ος} Τόμος. Προσωπικότητα. Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 2001.
2^{ος} Τόμος. Περιβάλλον. Χειρόγραφη. Ναύπακτος 1985.
3^{ος} Τόμος. Συμπεριφορά. Χειρόγραφη. Ναύπακτος 1985.
6. Αισθάνομαι. Η Ψυχή στην Οικογένεια. Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 1995.
7. Φιλοσοφία Ηγεσίας. Το Ήθος του Ηγέτη στον Πλάτωνα.
1^{ος} – 2^{ος} Τόμοι. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα 1999.

8. Παγκοσμιοποίηση και Επιστημονικοποίηση Πολιτικής. Χειρόγραφο. Ναύπακτος 2001.
  9. Εφαρμογές της Φυσικής στη Νευροεπιστήμη. Φυσιολογία του Εγκεφάλου. Μελέτη στην Ιατρική Επιθεώρηση Ενόπλων Δυνάμεων. Αθήνα 2001.
  10. Η Φυσική στη Βιολογία. Το Θαύμα και το Αγαθό της Ζωής. Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 2008.
  11. Τετράδιο Βιοφυσικής Φιλοσοφίας. Ανέκδοτο. Πειραιάς 2009.
  12. Ένα Φιλοσοφικό Τετράδιο. Ανέκδοτο. Πειραιάς 2009.
  13. Η Κοινωνιολογία του Αξιωματικού. Δημοσιευθείσα Μελέτη στο περιοδικό «Προβληματισμοί» του Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών. Πειραιάς 2012.
  14. Ο Πλατωνικός Ηγέτης. Διασκευή Διδακτορικής Διατριβής 1999. Εκδόσεις «Δεσμός». Αθήνα 2012.
  15. «Οι Έλληνες Φιλόσοφοι και η Φυσική.
1^{ος} τόμος. Οι Μιλήσιοι. Θαλής, Αναξίμανης, Αναξίμανδρος.
2^{ος} τόμος. Ο Πυθαγόρας και οι Πυθαγόριοι.
3^{ος} τόμος. Ο Ηράκλειτος.
4^{ος} τόμος. Οι Ελεάτες. Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Ζήνων και Μέλισσος.
5^{ος} τόμος. Ο Εμπεδοκλής.
6^{ος} τόμος. Ο Αναξαγόρας.
7^{ος} τόμος. Ο Δημόκριτος.
16. Οι Κοσμογονικές Αρχές στον Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης, ο Μέγας Σοφός

«Το γένος των Ελλήνων, καθώς βρίσκεται σε τόπους κείμενους στο μέσου εκείνων και των άλλων (προφανώς Βορρά και Νότου), έτσι μετέχει των ιδιοτήτων αμφοτέρων διότι και δυναμισμόν έχει και διάνοιαν· και γι' αυτό και ελεύθερον είναι και άριστον πολιτικόν βίον διάγει και έχει την δύναμη να κυριαρχήσει επί πάντων, εάν είναι ενωμένου».

Αριστοτέλης. Πολιτικά

Γεννήθηκε το έτος 384 π.Χ. στα Στάγειρα της Χαλκιδικής, 55 χιλιόμετρα ανατολικά της Θεσσαλονίκης, στη σημερινή κωμόπολη Σταυρός.

Τα Στάγειρα υπήρξαν αποικία των Χαλκιδέων.

Ο Αριστοτέλης είχε αγαπήσει ιδιαίτερα την πατρίδα του και διατηρούσε πάντοτε δεσμούς με αυτήν.

Ορφάνεψε πρόωρα και σε νεαρή ηλικία, από πατέρα και μητέρα, με αποτέλεσμα την κηδεμονία του να αναλάβει ο φίλος του πατέρα του ονόματι Πρόξενος, κάτοικος του Αταρνέα, πόλη της Μικρασιατικής Αιολίδας, απέναντι από την Λέσβο, ο οποίος εισάγει τον Αριστοτέλη, σε ηλικία 17 ετών για την μόρφωσή του, στην Ακαδημία Πλάτωνος.

Στην Ακαδημία του Πλάτωνος παρέμεινε επί 20 χρόνια, **όπου ανέπτυξε μεγάλη πνευματική δραστηριότητα η οποία άφηνε κατάπληκτους όλους, ακόμα και τον δάσκαλό του τον Πλάτωνα, ένεκα της ευφυίας και της φιλοπονίας του.**

Κατά το έτος 348 π.Σ., με τον θάνατο του Πλάτωνος, ο Αριστοτέλης συνεχίζει την φιλοσοφική του δραστηριότητα στην πόλη Άσσο της Μικρασιατικής ακτής, απέναντι από την Λέσβο και στη συνέχεια στην Μυτιλήνη, στην οποία ασχολείται ιδιαίτερα με τις βιολογικές του έρευνες.

Από την Μυτιλήνη, το 342 π.Χ. καλείται από τον βασιλέα Φίλιππο τον Β' να αναλάβει την διαπαιδαγώγηση του γιού του Αλεξάνδρου.

Έτσι ο Μέγας Σοφός γίνεται δάσκαλος του μεγάλου Αλεξάνδρου!

Με την ανάληψη των καθηκόντων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ως βασιλεύς της Μακεδονίας, ο Αριστοτέλης το έτος 335 π.Χ. επανέρχεται στην Αθήνα και ιδρύει την δική του Σχολή, την

επονομαζόμενη «Λύκειον» (πλησίον του χώρου σήμερα της Λέσχης των Ενόπλων Δυνάμεων).

Ο Αριστοτέλης, μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με τον οποίον ουδέποτε διέκοψε τους δεσμούς του, καταφεύγει στην Χαλκίδα, υπό την πίεση του διωγμού του από το ιερατείο των Αθηνών, όπου το 322 π.Χ. μετέβη στην αιωνιότητα. Η τέφρα του μεταφέρθηκε στην πατρίδα του στα Στάγειρα, τιμώντας οι συμπολίτες του αυτόν επάξια, όπως άξιζε στον Μεγάλο Σοφό της Ανθρωπότητας.

Πλούσια υπήρξε η συγγραφική δραστηριότητα του Αριστοτέλη και από αυτά που διασώθηκαν αποδεικνύεται, ότι εκάλυπτε, αν όχι όλες τις επιστήμες, οπωσδήποτε όμως ένα ευρύτατο φάσμα αυτών. Από τα συγγράμματα διακρίνονται αυτά περί ηθικών αξιών, τα **«Ηθικά Ευδήμεια»** και **«Ηθικά Νκομάχεια»**.

Τα περί της τέχνης του λόγου τα **«Λογικά»** ή **«Αναλυτικά»**, την **«Ρητορική»** και την **«Ποίηση»**.

Επίσης, τα **«Πολιτικά»** για την οργάνωση και τη λειτουργία της Πολιτείας των Αρίστων.

Επίσης, τα συγγράμματά του **«Περί Ζώων»**, **«Περί Γενέσεως και Φθοράς»** των όντων και τέλος τα **«Περί Ψυχής»**.

Τέλος, στα φυσικά του έργα συγκαταλέγονται τα **«Φυσικά»**, τα **«Μεταφυσικά»**, **«Περί Ουρανού»** και τα **«Μετεωρολογικά»** του.

Όλα τα παραπάνω έργα του, όχι μόνον άμεσα συσχετίζονται με σύγχρονες επιστήμες, αλλά και ενέπνευσαν τους σημερινούς επιστήμονες (Νεύτωνα, Αϊνστάιν, Κάρολο Δαρβίνο) να διατυπώσουν τις δικές τους θεωρίες.

ISBN 978-618-82480-7-6